

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ ANABİLİM DALI

NECİP FAZIL KISAKÜREK'E GÖRE GENÇLİK VE EĞİTİMİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Ümit DAVULCU

Danışman
Prof. Dr. İsmail AYDOĞAN

Haziran-2019
KIRIKKALE

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ ANABİLİM DALI

NECİP FAZIL KISAKÜREK'E GÖRE GENÇLİK VE EĞİTİMİ
YÜKSEK LİSAN TEZİ

Hazırlayan
Ümit DAVULCU

Danışman
Prof. Dr. İsmail AYDOĞAN

Haziran-2019
KIRIKKALE

KABUL-ONAY

Prof. Dr. İsmail AYDOĞAN danışmanlığında *Ümit DAVULCU* tarafından hazırlanan “*Necip Fazıl Kısakürek’e Göre Gençlik ve Eğitimi*” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

.../.../2019

Başkan

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

[İmza]

Üye

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

[İmza]

Üye

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

[İmza]

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2019

(Ünvan, Adı Soyadı)

Enstitü Müdürü

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Necip Fazıl Kısakürek’e Göre Gençlik ve Eğitimi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak faydalanılmış olduğunu beyan ederim.

.../.../2019

Ümit Davulcu

İmza

ÖNSÖZ

Gençlik dönemi, bireylerin kimliklerinin oluşmasında kritik bir öneme sahiptir. Her birey geleceğini bu dönemde kazanır. Zihinsel, duygusal, ruhi, ahlaki başta olmak üzere pek çok özellik bu dönemde şekillenir. Aile, çevre ve okul başta olmak üzere farklı kaynaklardan beslenerek her genç kimliğini, karakterini, fikir dünyasını ve şahsiyetini bu dönemde kazanır ve benimser. Böylesine kritik bir dönemde eğitim kavramının ifade ettiği mana ise oldukça açıktır.

Necip Fazıl Kısakürek mütefekkir, sanat ve dava adamı sıfatlarıyla öne çıkmış bir isimdir. Kısa süren öğretmenlik deneyimi bir yana her mütefekkir gibi bir yönüyle de eğitimcidir. İçinde bulunduğu döneme bakıldığı vakit gençlik ve eğitim üzerine sahip olduğu fikirlerin topluma yön gösteren özellikleri vardır. Bu çalışmada Necip Fazıl'ın eğitim ve ideal gençlik anlayışına dair düşünceleri araştırılmıştır.

Araştırma sürecinde görüş ve önerileri ile her türlü desteği sağlayarak çalışmanın tamamlanmasında en büyük paya sahip olan Sayın Prof. Dr. İsmail AYDOĞAN hocama katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Yaşamım boyunca her zaman yanımda olan, desteklerini esirgemeyen başta eşim Fatma Nur Davulcu olmak üzere aileme ve arkadaşlarıma da teşekkür ederim.

ÖZET

Bu araştırmanın amacı toplumun geleceğini temsil eden gençlerin ideal bir birey olarak hangi vasıflarla ve nasıl bir eğitim sistemi içerisinde yetişmesi gerektiğini Necip Fazıl Kısakürek'in düşüncelerinden yola çıkarak ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda öncelikle Necip Fazıl'ın düşünce dünyasında öne çıkan başlıklar incelenmiş devamında gençlik ve eğitime dair düşünceleri araştırılmıştır.

Toplum hayatı içerisinde önemli bir yere sahip olan gençlik ve eğitim kavramları Necip Fazıl'ın bu başlıklarla ilgili ayrı bir kitap yazmamasına rağmen eserleri içerisinde önemli bir yere sahiptir. Necip Fazıl'ın düşüncelerinde gençlik ve eğitim kavramlarının daha iyi anlaşılması için ilk bölümde Necip Fazıl'ın düşünce dünyasında öne çıkan başlıklar incelenmiştir. İkinci bölümde gençliğe dair düşünceleri ile ideal gencin sahip olması gereken vasıflar incelenmiştir. Son olarak üçüncü bölümde yine eğitime dair düşünceleri ile eğitim sistemine yönelik öne sürdüğü fikirlerle o dönem için eğitim sisteminin önündeki sorunlara yönelik tespit ve değerlendirmeleri araştırılmıştır.

Araştırmanın sonucunda birçok alanda köklü değişimlerin yapıldığı Cumhuriyet'in ilk yıllarında Necip Fazıl'ın eğitim sisteminin milli şuur ve manevi değerlere uygunluğu noktasında oldukça dikkat çeken görüş ve fikirlerinin olduğu görülmüştür. Bu çerçevede Necip Fazıl'ın eğitim ve gençliğe dair düşünceleri, içinde bulunduğu dönemde var olan sorunlara fikri açıdan bir alternatif olarak durduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Necip Fazıl Kısakürek, Gençlik, Eğitim.

ABSTRACT

The aim of this research is to determine the qualifications of young people who represent the future of society as an ideal individual and how they should be educated within the education system based on the thoughts of Necip Fazıl Kısakürek. To this end, Necip Fazıl's headlines in the world of thought were examined first and then his thoughts on youth and education were investigated.

The concepts of youth and education, which have an important place in social life, have an important place in his works although Necip Fazıl did not write a separate book about these titles. In order to better understand the concepts of youth and education in Necip Fazıl's thoughts, in the first part, the prominent titles in Necip Fazıl's world of thought are examined. In the second part, the ideas about the youth and the qualifications that the ideal young person should have been examined. Finally, in the third part, the thoughts and the ideas about the education system and the findings and evaluations regarding the problems in front of the education system were investigated.

As a result of the research, it was seen that Necip Fazıl had remarkable opinions and ideas about the appropriateness of education system to national consciousness and spiritual values in the early years of the Republic where radical changes were made in many fields. In this context, it was concluded that Necip Fazıl's thoughts on education and youth stood as an intellectual alternative to the problems that existed in his time.

Key Words: Necip Fazıl Kısakürek, Youth, Education.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv

GİRİŞ	1
a) Problem Durumu.....	2
b) Araştırmanın Amacı.....	2
c) Araştırmanın Önemi.....	2
d) Araştırmanın Yöntemi ve Sınırlılıkları	2

BİRİNCİ BÖLÜM

NECİP FAZIL KISAKÜREK'İN HAYATI VE FİKİRLERİ

1.1. Hayatı	4
1.1.1. Hayatının Birinci Dönemi (1904–1934)	4
1.1.2. Hayatının İkinci Dönemi (1934 – 1983)	6
1.2. Fikirleri	8
1.2.1. Batı-Doğu	11
1.2.2. Tasavvuf Anlayışı	15
1.2.3. Milliyetçiliği.....	18

İKİNCİ BÖLÜM

NECİP FAZIL KISAKÜREK'İN İDEAL GENÇLİĞE İLİŞKİN DÜŞÜNCELERİ

2.1. Necip Fazıl'a Göre İdeal Gencin Sahip Olması Gereken Vasıflar	24
2.1.1. Aşk	30
2.1.2. Sır İdrakine Sahip Olmak.....	31
2.1.3. Nefis Muhasebesi Yapmak.....	32
2.1.4. Gözükara Olmak	33
2.1.5. Aksiyon Ruhuna Sahip Olmak.....	35
2.1.6. Zarafet/Estetik Sahibi Olmak.....	36
2.1.7. Fedakârlık ve Disiplin	36
2.1.8. En Derin Merhamet İçinde En Keskin Şiddet.....	37
2.1.9. Samimiyet ve Peygamber Ahlakı.....	38
2.1.10. Tek Ümmet Modeli Olarak Sahabeyi Almak.....	38

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NECİP FAZIL KISAKÜREK'İN EĞİTİME DAİR GÖRÜŞLERİ

3.1. Ana Fikir ve Plan	41
3.2. Ahlak ve Disiplin	42
3.3. Üniversite Sorunu	43
3.3.1. Politeknik (Teknik Üniversite).....	45
3.3.2. Profesör Sorunu.....	46
3.3.3. Avrupa'ya Gönderilecek Öğrenci	47
3.4. Dil Meselesi	47
3.5. Eğitimcilerin Yetiştirilmesi.....	48
3.6. Halk Eğitimi.....	49

3.7. Kütüphane ve Müze Meselesi.....	50
3.8. Mektep Kitapları ve Dünya İrfanını Nakil İşi.....	51
3.9. Okutmayı Geliştirme ve Genişletme.....	53
3.10. Sanat ve İlim Hareketlerini Koruma	54
 SONUÇ	 55
KAYNAKÇA.....	65

GİRİŞ

Cumhuriyet döneminin sanat, düşünce, siyaset ve toplumsal hayatına yön veren düşünürlerin başında gelen Necip Fazıl, yeteneği, karakteri ve aksiyoner dava adamlığıyla ön plana çıkmış, oldukça geniş kitleleri etkisi altına almış önemli bir mütefekkindir. Mütefekkir kimliği sadece eserleri ile değil bununla birlikte hayat karşısındaki mücadelecî tavrı, duruşu, yaşam şekli ve kendine has üslubuyla da bir bütün halinde birleşmiş bir şahsiyettir. Bütün ömrü sınanma, sorgulama ve yaralanmalarla geçmiş olan sanatçı, bir medeniyeti onu var eden düşünce, inanç ve kültürel olarak ayaklandırmayı kendine bir vazife olarak addetmiştir. Tüm bu yönleriyle Necip Fazıl, Cumhuriyet dönemini ilk yıllarında İslami düşüncenin entelektüel plandaki öncü şahsiyetlerindendir (Özdenören, 2004: 36).

Her büyük mütefekkir, düşünce dünyası, eserleri, fikirleri, yaşantısı ile daima topluma öncü olarak yaşanılabilir bir hayatın önünü açmış, toplumun ve insanlığın yolunu aydınlatan birer kandil olmuştur. Necip Fazıl'da toplumun ihtiyacına yönelik birçok alanda eser vermiş nadide bir mütefekkindir. Her mütefekkir gibi O' da gençlik olgusuyla yakından ilgilenmiş ideal bir gençliğin yetişmesi için çaba sarf etmiştir. Bunun yanı sıra Necip Fazıl, her düşünür gibi bir yönüyle de eğitimcidir. İdeal gencin yetişebilmesi ve toplumun sorunlarından arınması için eğitimle ilgili düşüncelerini de eserlerinde açıklamıştır.

Cumhuriyetin henüz ilk yıllarında her alanda değişimi gerçekleştirmeye çalıştığı bir dönemde Necip Fazıl'ın eğitim sisteminin milli ve manevi değerlere uygunluğu noktasında içinde bulunduğu döneme göre oldukça farklı düşünceleri vardır (Şengül, 2015: 55). Bu çerçevede Necip Fazıl'ın eğitime ve gençliğe dair düşünceleri içinde bulunduğu dönemde var olan tıkanıklık ve çürümeye fikri açıdan ve pratikten bir alternatif olarak durmaktadır (Tozlu, 1994: 134).

a) Problem Durumu

Bu çalışmada, Necip Fazıl'ın düşünce dünyası yazdığı eserlerden derlenerek değerlendirilmiş ve Necip Fazıl'ın gençlik ve eğitim üzerine sahip olduğu düşünceleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

b) Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı toplumun geleceğini, umudunu temsil eden gençlerin ideal bir birey olarak hangi vasıflarla ve nasıl bir eğitim sistemi içerisinde yetişmesi gerektiğini, Necip Fazıl Kısakürek'in düşüncelerinden yola çıkarak ortaya koymaktır. Bu Amaç doğrultusunda öncelikle Necip Fazıl'ın düşünce dünyasında öne çıkan başlıklar incelenmiş devamında gençlik ve eğitime dair düşünceleri araştırılmıştır.

c) Araştırmanın Önemi

Necip Fazıl Kısakürek ömrünü yaşanılabilir bir toplum düzeninin oluşmasına kaynaklık edecek ideal gençliğin oluşması için sarf etmiştir. Bu çerçevede tüm fikirleri birçok yönden farklı araştırmacı ve düşünürlerce incelenmiştir. Fakat onun eğitim ve gençlik düşüncesi hakkında fazlaca araştırma yapılmamıştır. Yapılan araştırmalar ise farklı başlıklar altında incelenmiş, eğitim ve gençlik kavramları bir arada değerlendirilmemiştir. Bu doğrultuda her iki başlığın bir arada gençliğin eğitimi olarak araştırılması önem arz etmektedir.

d) Araştırmanın Yöntemi ve Sınırlılıkları

Bu araştırmada literatür taraması ile bu alanda daha önce yapılmış olan çalışmalar incelenmiştir. Burada ana kaynak Necip Fazıl'ın kendi eserleridir. Araştırmada konu ile ilgili yazılı kaynaklara ulaşılarak bu konularda yapılan çalışmalar arasında karşılaştırmalar yapılmış ve örnekler verilmiştir. Gençlik ve eğitim konuları çok geniş bir yapıya sahip olmalarına rağmen bu çalışmada Sadece Necip Fazıl'ın gençlik ve eğitime dair düşünceleri incelenmiş, tartışılan konulara dönemin diğer

eğitimcilerinin yaklaşımları ele alınmamıştır. Bu çerçevede araştırma sınırlandırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

NECİP FAZIL KISAKÜREK'İN HAYATI VE FİKİRLERİ

20.yüzyılın önemli simalarından Necip Fazıl Kısakürek, fikir adamı olması nedeniyle Türkiye'nin sorunlu alanlarından hemen hepsine ilişkin görüşlerini dile getirmiştir. Bu çalışmada Kısakürek'in eğitim ve gençliğe dair görüşlerine odaklanılmıştır. Eğitim ve gençlik üzerine görüşlerini ortaya koyabilmek için Necip Fazıl Kısakürek'in fikri yapısı ve düşünce dünyası hayatı özelinde analiz edilmiş ve bu kapsamda ilk olarak Kısakürek'in hayatı anlatılmıştır.

1.1. Hayatı

Necip Fazıl Kısakürek, kendi hayatını iki döneme ayırmaktadır. Birinci dönem Abdülhakim Arvasî (1860- 1943)'yi tanımadan önceki hayatıdır. “Efendim” şeklinde hitap ettiği Arvasî'yi tanıdıktan sonraki hayatı ise hayatının ikinci dönemidir. “O ve Ben” adlı eserinde bu ayrımı yapan Necip Fazıl Kısakürek'in hayatı iki ayrı dönem olarak bu bölümde açıklanmıştır.

1.1.1. Hayatının Birinci Dönemi (1904–1934)

Necip Fazıl Kısakürek, 26 Mayıs 1904 tarihinde Mahkeme Başkanlığından emekli olan büyükbabası Mehmet Hilmi Efendi'nin İstanbul Çemberlitaş'ta bulunan konağında dünyaya gelmiştir. Babası Abdülbaki Fazıl Bey Hukuk Mektebi mezunu, annesi Mediha Hanım ise ev hanımıdır. Ailenin tek erkek çocuğudur. Asıl adı Ahmet Necip'tir. Köken olarak ailesinin soyu, Maraş'ta bulunan Kısakürekoğulları soyundan Dulkadiroğullarına dayanmaktadır.

Çocukluk dönemini büyükbabasının himayesinde geçirir. Onun terbiye ve telkinlerinden etkilenmiştir. Öyle ki büyükbabası için “*O konağın ruhu, ben de onun ruhuyum*” der. Ayrıca büyükbabası ile birlikte birçok dadı, mürebbiye, lala,

hizmetçiden oluşan bir grup arasında çocukluğunu geçirmiş ve konakta geçen yaşantısının izleri, eserlerinden bir kısmına yansımıştır (Kısakürek, 2018: 12).

Necip Fazıl'ın eğitim hayatı çeşitli okullarda, kesintili ve düzensizdir. Şöyle ki, eğitim hayatına ilk olarak bir Fransız mektebinde başlamıştır. Sonrasında bir Amerikan mektebinde ve kısa kısa sürelerle Büyükdere Emin Efendi Mektebi'nde, Büyük Reşit Paşa Numune ve Vaniköy Rehber-i İttihad Mekteplerinde okuduktan sonra nihayet Heybeliada Numune Mektebi'nden mezun olmuştur. Sonra Heybeliada Bahriye Mektebi'ne kayıt olmuş ve beş yıl gibi bir süre bu mektepte okumaya devam etmiş, fakat mezuniyeti beklediği sırada sonradan eklenmiş olan son sınıf sebebiyle diplomasını almaya hak kazanamadan bu mektepten ayrılır. Bu son mektebin onun sanat ve fikir hayatının oluşmasında büyük etkisi vardır. Bu mektepteki hocalarından bir kısmı Yahya Kemal, Ahmet Hamdi Akseki, Hamdullah Suphi Tanrıöver'dir. Edebiyat hocası İbrahim Aşkî Efendi'nin teşviki, Necip Fazıl'ın daha sonraları tasavvufa yönelmesinde etkili olduğu bilinmektedir. İlk şiir ve nesir yazılarını bu okulda yazmaya başlar (Okay, 2002: 485).

1921 yılında İstanbul Darülfünun Felsefe bölümüne yazılır. 1922'de ilk şiirleri "Yeni Mecmua" adlı dergide yayımlanır. Aynı zamanda gazeteciliğe de başlar. Felsefe bölümünde başladığı eğitimi, kazanmış olduğu devlet bursu ile felsefe alanında tahsil için Paris'e gitmesi neticesinde yarım kalır. Paris'te de yine eğitim hayatında bir düzen yakalayamamış olan Necip Fazıl zaman zaman sanat çevrelerinde bulunmasına rağmen zamanının büyük bölümünü eğlenceye ayırmıştır. Bu durumu hatıralarında "bohemlik" olarak ifade etmiştir. 1925 yılında eğitim için gittiği Paris'ten bir yıl sonra yurda dönmüştür. Çeşitli bankalarda muhasebe müdürü ve müfettiş olarak görev yapmıştır. Akabinde bir Fransız mektebinde, Ankara Devlet Konservatuvarı'nda, İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nde ve Robert Koleji'nde dersler vermeye başlamıştır. Bu yıllarda yazı hayatına devam etmiş ve birçok dergi ve gazetelerde şiirleri ve hikâyeleri yayınlanmıştır. Mesela 1925 yılında "Örümcek Ağı", 1928' yılına "Kaldırımlar" kitap hâlinde yayımlanmış ve daha sonraki hayatında, "Kaldırımlar Şairi" olarak anılmaya başlanmıştır (Okay, 2002: 487).

1.1.2. Hayatının İkinci Dönemi (1934 – 1983)

Necip Fazıl tarafından iki döneme ayrılmış olan hayatının 1934 yılına kadar ki ilk döneminde kendi ifadesine göre; “genç şairin bohem hayatını tam bir teslimiyetle sürdürdüğü yıllarda” (Kısakürek, 2018:74) kafasını kurcalayan birtakım sorular bulunmaktadır. Necip Fazıl’ın kafasını kurcalayan bu sorular beraberinde birtakım sıkıntıları getirmiş ve buhranlar onun yakasını bırakmamıştır. Bu durumu Gazali’nin de geçirdiği manevî buhranlı, bir şüphe ve iç bunalım dönemine benzetmiştir. Kendi çektiği çileyi Gazali’nin çilesine benzeten Necip Fazıl bunu “*her şeyi o türlü kaybettim ki Allah’ı kazandım*” cümlesi ile ifade etmiştir. Neticede 1934 yılında tüm hayatı, fikirleri ve ruhu büyük bir çekim etkisi ile kendine çeken ve buhranlarından kurtulmasına vesile olan Seyyid Abdülhakim Arvasî ile tanışır. Necip Fazıl, içinde bulunmuş olduğu ruhi buhranlarını yansıtmış olduğu eserlerinde, tasavvufa karşı sevgisini ortaya koyarak ve gerçek manada sanata bakışı ve sanat istikameti 1934 yılından itibaren şekillenmiştir. Bu nedenle O, ilk verdiği eserler ile son verdiği eserler arasında içerik olarak çok büyük farklılıklar bulunmasını bu duruma bağlar (Kısakürek, 1994: 193; 1999: 125; 2004: 151).

Bu dönemde Necip Fazıl’ın düşünce hayatı oldukça verimli geçmiştir. Şiir kitapları yanında hikâyeleri ve tabii ki tiyatro eserleri peş peşe çıkmıştır. 1936 yılında Ankara’da “Ağaç” adı ile bilinen döneminin önemli sanat ve fikir adamlarını da yazar kadrosunda bulunduran ve haftalık olarak yayın hayatına başlayan bir dergi çıkarmıştır. Necip Fazıl’ın gazete yazıları yazdığı da görülmektedir. 1939 yılında “Çerçeve” adı ile bilinen köşeyi “Son Telgraf” gazetesinde yazmaya başlamış ve yazdığı bu yazılarla ilgi toplamayı başarmıştır. İkinci Dünya Savaşı’nın çıkıp çıkmayacağı yönündeki ihtilaflar içinde Necip Fazıl dönemi iyi gözlemleyerek savaşın gerçekleşeceği yönündeki tahminlerini yazmıştır. Yazdıklarının birer birer gerçekleşmesi Necip Fazıl’ın ününün artmasına vesile olmuştur (Kısakürek, 2006: 100).

Darülfünun yıllarında ilk şiirini yayımlamış olan ve bunu yanında gazetecilik görevine başlamış olan Necip Fazıl, girdiği bu yeni basın çevresini daha cazip bulmaya başlamış, bir yazarın üretkenliği adına daha uygun bir ortam olarak değerlendirmiş ve bu durum 1942 yılında memuriyet görevinden istifa ederek basın hayatına geçmesi ile neticelenmiştir.

Necip Fazıl üç dergi çıkarmıştır: Ağaç, Büyük Doğu ve Borazan. Kuruluşundan kısa süre sonra istenilen seviyede ilgiyi yakalayamayan ve kapanmak durumunda kalan Ağaç dergisi daha çok fikir ve edebiyat içerikli bir dergidir. Bu derginin kapanmasının ardından yine fikir, sanat, hikâye ve dini konular başta olmak üzere birçok konuda günlük, haftalık ya da aylık seçenekleri ile “Büyük Doğu” dergisi çıkmıştır. 1978 yılında kapanmasına kadar dönem dönem mahkeme kararları ile kapanıp açılan son derece başarılı bir yayın ortaya koymuştur. Bu başarılı yayın beraberinde Necip Fazıl’a “Büyük Doğucu” şeklinde yeni bir lakap kazandırmıştır. Bunun yanında bu dönemde Üstad diye anıldığı da bilinmektedir. Üçüncü ve son dergi Borazan ise diğer iki derginin aksine mizahi bir dergi olarak yayın hayatına başlamıştır (Kısakürek, 1994: 76).

Bu fikir mücadeleleri Necip Fazıl’a kimi zaman ödüller de aldırmıştır. Mesela 1975’te Milli Türk Talebe Birliği tarafından “Sanat hayatının 50’inci yılı jübilesi” yapılmış; 1980’de, doğumunun 75’inci yıldönümü münasebetiyle İstanbul Atatürk Kültür Sarayı’nda, Kültür Bakanlığı’nca “Kültür Bakanlığı Büyük Ödülü” verilmiş; aynı tarihte Türk Edebiyatı Vakfı tarafından da “Türkçe’nin yaşayan en büyük şairi” seçilerek kendisine “Sultanü’s Şuara” unvanı verilmiştir (Kabaklı, 1995: 10).

Necip Fazıl’ın büyük bir şair olmasının yanı sıra şiirden başka birçok sanat dalında eserler ve yazılar yazdığı bilinmektedir. Sanatkârlığı yanında siyasî, fikrî, yakın dönem tarihi ve güncel konularla ilgili olarak yazılar yazdığı da bilinmektedir. 1983 yılına kadar şiirler yanında, senaryolar, romanlar, fikir kitapları yazmaya devam etmiş olan Necip Fazıl, 25 Mayıs 1983 tarihinde İstanbul’da Erenköy’deki evinde vefat etmiştir (Doğan, 1984: 142). 1941 yılında Neslihan adında bir hanımefendi ile evlenen Necip Fazıl’ın bu evliliğinden üçü erkek ikisi kız olmak üzere toplam beş çocuğu vardır (Kısakürek, 1999: 255).

1.2. Fikirleri

Necip Fazıl fikri sanatlaştıran, sanatı da fikirleştiren biri olduğu kadar, fikri çile boyutunda anlayan, ıstıraptan şeref duyan bir entelektüeldir. Fikir çilesine meftun olan Necip Fazıl, ilk eserlerinden son eserlerine kadar hakikati hakça bir yöntemle mücadele etmeyi kendine şiar etmiştir. Hakikat, varoluş, varlık, Allah, hayat, ölüm, cihat mücadele ettiği kimi temalardır.

Necip Fazıl'ın fikir dünyasında Tarih, İslam tarihi, Türk tarihi, fıkıh ve tasavvufu beraber özellikle felsefe olmak üzere batı düşünce kaynaklarının önemli bir yeri vardır. Özellikle tasavvuf Necip Fazıl'ın fikri bütünleşmesinde köşe taşı olması bakımından önemli bir role sahiptir (Özdenören, 1994: 124).

Necip Fazıl'ın fikri özelliklerini anlamaya çalışırken bilhassa yaşadığı dönemde Türkiye'nin siyasi ve fikri yapısından haberdar olmak gerekiyor. Necip Fazıl'ın fikirlerinin en dikkat çeken yanı, İslam'ın sorunlu görülerek devlet ve toplumsal yaşamla ilgili söyleyecek sözünün olmadığı düşünülmesi ve İslamcı bireylerin de kamusal alandan uzaklaştırıldığı bir dönemde İslam'ı bir hayat tarzı ve ideoloji olarak kabul ettiremeye çalışmasıdır (Duran, 2005: 75). Necip Fazıl bu dönemi "Allah" demenin dahi yasaklandığı bir dönem olarak tanımlar (Kısakürek, 2011: 103). O dönemde Cumhuriyetle beraber din kavramı siyaset ve toplum alanında belirleyici unsur olmaktan çıkmıştır. Bu siyasi şartlar altında Müslümanlar fikirlerini ifade etmekte zorlanmış hatta horlanmışlardır. Böyle bir dönemde Necip Fazıl gerçeği vukû bulmuştur. Necip Fazıl özellikle bu sebeplerden ötürü İslam'ı tenzilde oldukça hassastır. Birçok konuya meseleye el atar bu meseleleri açıklar, irdeler ve değerlendirir. Tarih, siyaset, siyasi tefekkür, dini düşünce ve düşünürler, tasavvuf ve edebiyat başta olmak üzere birçok alanda çok yönlü eserler ortaya koyar ve her birinde çarpıcı ve olgun örneklerle karşımıza çıkar. Tüm bu alanlardaki görüşlerini İslam'ın dünya görüşünün, inancının farklı alanlardaki yansıması olarak görebiliriz (Özdenören, 1994: 120-123). Necip Fazıl hemen her alana bir düşünür olarak el atmıştır. Politik yazılarıyla siyasetini gerçekleştirmeye gayret etmiş ve İslam'ı dar bir alandan kurtarıp hayatın ve toplumun her alanına vâkıf bir bütünlük içinde ele almıştır (Yetik, 1994: 136). İslam'ı bir hayat tarzı, yaşam biçimi ve ideoloji olarak Komünizm ve Kapitalizme karşı hem Türklüğün hem de insanlığın kurtuluş formülü

olarak sunmuştur. Bununla beraber Kemalizmin Türk toplumunun fikir ve düşünce noktasında ihtiyacını karşılamaktan uzak olduğunu belirten Necip Fazıl İslam'ı ideoloji olarak sistemleştirmiştir (Duran, 2005: 75).

“Mutlak Hakikat”i hayat gayesi olarak benimsemiş olan Necip Fazıl, hedefine varamadığında bunun kendine verdiği elemin sıkıntısı içinde bunalır. O, Avrupa’nın (kriz entelektüel) veya (kriz metafizik) olarak adlandırdığı, korkunç buhranı veya madde ötesini kurcalama ile karşı karşıyadır ve her şeyin aslını arama peşindedir. Necip Fazıl için artık zaman, mekân, aydınlık, karanlık, varoluş ve yok oluş kısacası her şeyin sorgulanması gereklidir. Fikir sancısını derinden çekmiş olan Necip Fazıl, fikirlerinin kendi ruh dünyası üzerindeki etkilerini, “fikir çilesi”, “fikir öfkesi”, “fikir sancısı”, “kelepçe”, “azap” “haşmetli azap” gibi çeşitli kavramlarla ifade etmiştir. Onun “Çile’si, dinî ve içtimai fikirlerin kaynaklık ettiği acılarının bir ifadesidir. Çünkü onun şiirlerinde, kültürel yaşamın en önemli belirleyicilerinden olan din ve dinî ritüellerden doğmuş olan unsurların etkisi görülmektedir. Şiir, mutlaka ilimle de ilişkili olmalıdır düsturu Necip Fazıl’ın şiirlerinde mutlaka dikkat ettiği bir düstur olmuştur. Zira şiir, ilmin gayesi olan “mutlak hakikat”i arama sanatıdır. Bu yönüyle “ilmin usulünde tebliğ, şiirin usulünde ise telkin hâkim” olmalıdır. Necip Fazıl’ın mutlak hakikati kavrama yönündeki kaygı ve ıstırabının kendisinde büyük bir “fikir çilesi” veya “fikir sancısı” meydana getirdiği görülmektedir.

Necip Fazıl’ın fikir ve düşünce dünyasının yansıması olan davanın, ideolocyanın adı Büyük Doğudur. Karakoç (1969) Büyük Doğu’ya yalnızca bir dergi olarak bakarak bu zan ile hareket edenler aldanacaktır der. Büyük Doğu başlı başına bir okuldur. Bir düşünce, edebiyat ve aksiyon akımıdır. Büyük Doğu’nun açmış olduğu tarih dosyası, gelecek dönmeler itibarıyla altınla tartılması gereken bir belgeler arşivi olarak görülmektedir. Büyük Doğu, yepyeni bir nesil yetiştirmiştir. Hatta birçok kişi onun ne kadar tesirinde kaldığının farkında bile değildir. Ama İslâm idealini savunan kaç kişi ve organ bulunmakta ise, az ya da çok, Büyük Doğu’nun etkisinde kaldığı bilinmektedir. Bu durum inkâr edilemeyecek çok önemli bir hakikat olarak karşımıza çıkmaktadır. Büyük Doğu’nun yirmi beş yıl gibi uzun bir süre ağır çilesini de tek başına omuzlamış olan Üstad Necip Fazıl, Büyük Doğu idealini gönüllere işlemek adına her türlü fedakârlığı göze almaktan hiç çekinmemiştir. Yürüdüğü bu çetin yolda, başlangıçtaki aşk ve şevki hiç kaybetmeden çalışmaktan bir an bile geri

durmamış bir dava adamı olarak karşımızda dimdik durmaktadır (Karakoç, 1969: 165).

Büyük Doğuyu Necip Fazıl kendi ideologyasının vasıta ismi olarak tanımlar. "...gaye adı da, bütün heceleri toplayıcı ve dize getirici iki hecesiyle İslam...Ya O'na bağlı dünya görüşümüz?... İslamın öz ve mücerret gerçeğinden lif lif çekilip uzatılacak çizgiler halinde bütün ulaştırıcı ve kavuşturucu yollar..." sözleriyle Büyük Doğunun çerçevesini çizer ve Büyük Doğunun özünü gençlere yönelik gerçekleştirdiği "Gençliğe Beyanname" adlı hitabesinde onbir madde ile açıklar (Kısakürek, 2016: 285-287):

1. Topyekûn kâinat muhasebesini getiren...
2. Bu dünya ve ötesinin hesabını veren ve böyle bir hesap vermekten müstağni sözde dünya görüşlerine ve onların rejimlerine kubur faresi ve lağım hayatı gözüyle bakan...
3. Batı dünyasının sonları (izm) biçiminde mezhep edatiyle, ruhi, ahlaki, iktisadi, içtimai, idari, siyâsî, kaç sistemi varsa hepsinin birden tez ve antitez halinde erişemediği yapım ve yıkım sırrını nefsinde toplayan ve böylece mutlak ve asli hakikat kutbunu çerçeveleyen...
4. Müspet bilgiler ve makine terakkileri önünde zabıtasını kaybetmiş ve bunalımların en acısına düşmüş insanlığa bütün bu canavarları tasmalıyacak ve ruh emrine alacak müeyyideyi müjdeleyen...
5. Türk tarihini, vecd ve aşk, dönme ve duraklama, gerileme ve duraklama, gerileme ve alçalma ve nihayet Tanzimat devriyle beraber şahsiyetini yitirme ve maymunlaşma, Cumhuriyet çığırında ise ruh kökünü baltalama ve kurutma devreleri olarak 5 merhale içinde özleştiren...
6. Gerçek ve sahte kahramanları, ultraviyole ışığı altında, elmastan veya necasetten ciğerlerine kadar gösteren...
7. İnkılâp telâkkisini, hazım cihazı ifrazları dışında azizleştiren; ve bu zamana kadar olanıyla bundan sonra olması gerekeni kıymet hükmüne bağlayan...
8. Milliyetçiliği, birbirini koklaşarak ayırd edici hayvanların madde alâkası şeklinde değil, ruhî muhtevâyı temsil ve onun en güzel kokusunu yayma biçiminde anlayan ve Afrikalı siyahiye kadar dağıtılması imkânsız her oluşu sakat ve kısır sayan...

9. Hürriyeti hakikate gönüllü esaret diye kabûl eden ve demokrasiyi herhangi bir yanlışın kurbanı olmamak için bütün yanlışlara serbestlik tanıyıcı bir fasit daire diye niteleyen; ve, ve... Bir İmam-ı Gazali reyî ile Çemişgezekli çobanın hükmünü bir tutmayan... Ve bunun rejimini tekeffül eden...
10. Adaleti, Allah ölçüsüne göre mizana oturtan, meydanda ezenle ezilen diye ikili bir tezada yer bırakmayan ve "Şeriatın kestiği parmak acımaz!" hükmünde dâvacıyı, hâkimi ve mahkûmu birleştiren...
11. Allah'ın meçhuller ve her ân birbirini kovalayıcı imtihanlar âlemine namütenahi saygılı, mutlak hakikat merkezi etrafında kesintisiz olarak her nefes alışta yeniyi, doğruyu, iyiyi ve güzeli arayan; ve asla donmaya, kabuk tutmaya, posalaşmaya vecd ve aşk yoksulluğuna tahammül etmeyen...BİR İDEOLOJYA MANZUMESİ...

Necip Fazıl'ın söz konusu fikir çilesini Batı-Doğu dikotomisiyle, tasavvuf anlayışıyla ve milliyetçiliğiyle ortaya koymak mümkündür.

1.2.1. Batı-Doğu

Tanzimat'la beraber Doğu medeniyetinden Batı medeniyetine hiç de hazırlığı olmadan giren Türk milleti çok kısa zamanda derin bir karmaşa içerisine düşmüş, çelişkiler içinde, birçok kavramın kargaşasını yaşar hale gelmiştir. Her şeyiyle Batı'yı savunanların yanında, her şeyiyle Doğu'yu kabul edenler bulunduğu gibi, ikisi arasında bir orta yol bulmaya çalışanlar da çıkmıştır. Necip Fazıl'ı bu üçüncü gruba dâhil etmek gerekmektedir. Bu konuda Necip Fazıl'ı ayrıcalıklı olmasını sağlayan özelliklerden birisi de onun Batı'da en köklü sayılacak üniversitelerden birinde eğitim görmüş olması ve o devrin yaşantısını yakından tanıma şansına sahip olmasıdır. Yani o kuru bir muhakemeci şair değildir. Batı ile Doğu medeniyetlerini şahsında yaşamış ve her ikisi arasında derin çelişkileri bizzat tecrübe etmiş biridir. Doğuyu temsil etmekte olan bir konakta doğması ve aynı konakta büyümesi daha küçük yaşlarında doğu kültürüne aşinalığını sağlamıştır. Eski eğitimin yanı sıra çağdaş denilebilecek yeni eğitimi de almış, Doğuda olduğu kadar Batıda da üniversite eğitimi görmüştür. Ayrıca felsefede derinleşmesi, bunun yanında felsefenin isyankâr ve asi tabiatı yerine tasavvufun sükûn ve rıza iklimlerindeki

zıtlığı yaşamıştır. Böylece Necip Fazıl, doğu ve batı medeniyet halkalarının da en uçlarında bulunmuş ve onların kavgalarına veya sükûnuna şahit olma niteliğine sahiptir. Bu yüzden onda medeniyet analizlerinde yaşamış olmanın ve müşahade etmiş bulunmanın ayrıcalığı vardır. Medeniyet alanında yaptığı analizlerini fikir kitaplarında dile getirmiştir. Edebî eserlerinde ise bu düşünceleri edebiyatın estetik imkânları dâhilinde bahis konusu etmektedir.

Necip Fazıl'ın fikrî düşünce temellerinin akislerini edebî eserlerine de yansıttığı görülmektedir. Örneğin tiyatro eserlerine bakıldığında Necip Fazıl'ın düşünce dünyasına ait olan sözcüklerin, eserdeki kahramanlarla inşa edildiği görülmektedir. Eleştirisini yapmış olduğu insan tiplerine bakıldığında bu eserlerinde kendi sefaletlerinin hayatını sürerler. Örneğin ilk tiyatro eseri olan Tohum'da maddeci Batı'ya karşı mistik bir ruhla mücadelenin hikâyesi anlatılır. Hikayedeki Ferhat Bey'in, aklın karşısına koymak istediği güç ruhtur. Bir bakıma Tohum rasyonalizme ve onun doğurmuş olduğu materyalizme karşı spiritüalizmin zafer şarkısıdır (Okay, 1998: 87). Tiyatro eserlerinde, batının sefil yüzünü asılmışçesine gösterilerek yaşayan insanları çok acı bir usûl ile eleştirmiştir. Bu taklitçi tiplerin içine düşmüş oldukları komik ve daha da önemlisi trajik durumu bütün acınası halleriyle gözler önüne sermiştir (Çebi, 1981: 96).

Batı Tefekkürü ve İslam Tasavvufu eserinde Necip Fazıl, Batının düşünce ve medeniyet ile ilgili yolculuğunu tarihi ve kronolojik bir sıra ile açıklar. Ona göre Batı'yı oluşturan formül gayet basittir: Yunan+Roma+Hristiyanlık= Batı medeniyeti. İdeolocya Örgüsü'nde ise Batı medeniyetinin şu temel unsurlardan oluşmuş olduğunu söyler: “*Metod, sistem, laboratuar tecrübesi, Yunânî ve hendesî zevk*” (Kısakürek, 1999: 77). Ona göre, böylesi sihirli formüllere sahip olan Batı bu formülleri başka milletlere vermekte çok cimri davranmış ve bunları hep kendisine saklamıştır. Örneğin yüzünü Batı'ya dönmüş olan milletimize, Batı “*bize, son derece maharetle idare ettiği gizli telkincileri vasıtasıyla kendi öz ruhunu terkip eden cevherlerden hiçbir şey kaptırmaksızın, birer cansız ve mânâsız kalıp halinde, şapkasını, ceketini, pantolonunu muaşeret edeplerini ve ideolocyalarının posalarını, aletlerin ihraç malı beylik mamullerini verdi ve bütün bunların sırrını kendisine sakladı*” (Kısakürek, 1999: 78).

Necip Fazıl'ın Batı medeniyetini değerlendirdiği sırada sıklıkla üzerinde durduğu nokta bu medeniyetin, ruhunu kaybettiği ve maddeye esir haline geldiğidir. Batılı dış dünyayı didik didik etmesine rağmen iç âlemi her daim ihmal etmiş ve bunun elim bir neticesi olarak derin buhranlara düşmüştür. *“O plastik zeminde kendini aşmak için bir çeşit madde aşkı, tabiat zevki temsil etmekte ve dolayısıyla iç âleme yabancı kalmaktadır”* (Kısakürek, 1999: 19). Batının bu madde aşkının mimarisinde bile büyük değişime yol açtığını mesela mimaride var olan eski vecdin yerini, yüksek katlı kuru binaların aldığını, her şeyin değişmiş olduğunu, yozlaştığını söylemektedir (Kısakürek, 1999: 100). *“Batının buhranı, on dokuzuncu asrın ikinci yarısında deri üstüne sızmaya başladı; yirminci asrın başlarında da içinden ve dışından bütün bir bünye yangını halinde patlak verdi.”* Necip Fazıl'a göre bu buhran, ruhun madde karşısındaki kaybıdır. İdeolocya Örgüsü'nde Batı medeniyeti kritiğini yaptıktan sonra nihaî hükmünü şu şekilde vermiş olduğu görülmektedir. *“Bu gelişle gidişi içinde Batı tefekkürü, maddeye aksetmiş akılla harikalar doğurduğu, aynı akılla da akli kıracak kadar ileri gittiği halde ruh feyzine, yani nura çıkamayan, eşya ve hadiselerle insan ruhunda tahakküm ölçüsünü kuramayan, neticede ruhu öksüz bırakan ve bu eksikliğini daima hissedip keşiflerinin oyuncaklarıyla teselliye eremeyen, muazzam bir madde bonmarşesi ve inşadan ibaret. İçinde saray olmayan sultan”* (Kısakürek, 1999: 51). Necip Fazıl, Batı medeniyetine ait olan asıl hükmünü şu sözlerle ifade etmektedir: *“Batıyı Doğuyla beraberce, lif lif, en mahrem köklerine kadar muhasebe etmiş bir idrakin varacağı hüküm, Batının, geniş madde planıyla baştanbaşa ve sıkı sıkıya temas halinde bir kuru akıl harikasıdır ibaret olduğudur. Batı, bir kuru akıldır ve Allah kuru akla ne kadar hak ve imtiyaz vermişse hepsine malik ve kuru akli nelerden mahrum etmişse hepsinden yoksundur.”*(Kısakürek, 2008: 41).

Necip Fazıl, Doğu-Batı bölünmesini Herodot'a kadar uzatmaktadır. Ona göre, Batı'nın gözünde Doğulu “vakıaların hendesî ihtar ve icabından anlamayan ve kaçan, karanlık ve dolaşık hayaller peşinde ruhuna çekilip kabuğunu ve derisini sahipsiz ve açıkta bırakan şaşkın ve biçare insan kadrosu” (Kısakürek, 2008: 21-22). Doğu'nun Batı'ya bakışını ise üç döneme ayırmaktadır. Bu dönemler İslamiyet'ten önceki bakış, İslamiyet'in kuvveti sırasındaki bakış ve İslam kadrosunun zaafa düşmesinden sonraki bakış. Ama bu bakışlar içerisinde en hüznü ve en acınası bakışın, “garbın

tam teşekkül, teessüs ve kıvamlaşma hengâmesi olan Rönesans'tan sonraki bakış olduğunu söylemektedir. Ki bu dönem İslam kadrosunun zaaf içinde bulunduğu dönemdir. Bu dönemle beraber “...doğru ve eğri her örneğiyle, bütün derisini, maddesini esir düşüren, ruhunu adamakıllı bulandıran ve hiçbir nefis muhasebesine yanaştırmayan bir apışma ve şapa oturma gözüyle bakmaya başlama” dönemi başlamıştır. Bu bakışın sonunun ne olacağı sorusuna Necip Fazıl'ın cevabı şu şekilde olmuştur; “İşte bu son bakıştır ki, dört beş asırdır, haremağası uzviyeti gibi gittikçe bünyeleşti ve bütün doğu âleminde, bir taraftan dünyadan geçmiş bir köleler ve şaşkınlık sürüsüne, öbür taraftan da tesellisini ana şahsiyetini ezmekte arayan satıhçı mukallitler ve sahte inkılapçılar zümresine yataklık etti” (Kısakürek, 2008: 27-31).

Maddeye olan bağıllık, eşyanın çekiciliğine karşı koyamayan bir sefalet, bütün insanî değerleri ayaklar altına alan ve dışı ilahlaştırıp, özü öksüz bırakan bir medeniyet algısı Batı'yı derin uçurumların eşiğine getirmiştir. Doğu da kendisini geçmişte yüce kılmış ne kadar değer varsa, hepsine sırtını dönmüş, Batı'nın bir sihirbaz edasıyla boyadığı şekiller âleminin kölesi durumuna düşmüştür. Onun bu medeniyet analizinde, Batı'nın tamamen bir kenara ittiği fakat onlarsız asla olamayacak kutsal ve ruhî değerlerin kayboluşundaki felaketlere dikkat çekme vardır. Maddeyi didik didik eden bir bilim eğer bunun ardındaki hikmeti görmüyor ve bu hikmet karşısında hayrete düşmüyorsa bu ancak bilimin sefaletini, bilim adamının da kuru bir çaba içinde olduğunu gösterir; hakikat sultanına esir etmeyen bir hürriyetin sonucu da sefil ve doymak bilmez nefse kölelikten ibaret olacaktır. Batı'nın içi boş, ancak şaşaalı yüzüne aldanan Doğu da hazine üzerinde yatan ve fakat bundan habersiz olup fakr-u zaruret içinde açlık ve sefaletten kıvranan insana benzemektedir. Yani Necip Fazıl sadece tenkit ve ironide kalmaz, her büyük mütefekkir gibi yol da gösterir. Tabii ki dinleyene, anlayana ve sonuçta bunu bir hayat biçimi olarak yaşamanın ne anlama geleceğini bilene. Çünkü bu bilincin akabinde, derin bir iç muhasebe, tarihî ve kültürel değerlerle acı bir yüzleşme ve belki de geçmişin hiçe sayılan değerleriyle boynunu bükük bir edayla hesaplaşma durumunda kalınacağı aşîkârdır (Tökel, 2005).

1.2.2. Tasavvuf Anlayışı

Necip Fazıl'ın sahip olduğu tasavvuf kültürü, aslında onun İslam anlayışıdır. Tasavvufa meftun oluşunu Arvasî'yle başlatmakla beraber gerek eserlerinden edinilecek bilgiler ışığında gerekse kendi ifadelerinden çıkacak neticelere bakılacak olursa Necip Fazıl birçok tasavvuf büyüğünden istifade etmiş nitelikli bir yazardır. Onun “Altın Silsile” dediği isimler ve onlar haricinde bulunan diğer tasavvuf büyükleri ile daima manevî bir irtibat halinde bulunduğu bilinmektedir. Düşünce yapısının şekillenmesi sırasında yararlandığı isimler arasında Mevlâna, Yunus Emre, Şah-ı Nakşibend, Hallac-ı Mansur, Gazali, İbn-i Arabi, İmam-ı Rabbânî sayılabilir. Genel anlamda tasavvuf konularında oluşmuş fikirlerini de İmam-ı Rabbânî'ye bağlamaktadır. Ona göre, şariat ve tasavvuf, zahir ve batın, İmam-ı Rabbânî'de birleşmiştir. Kendi mizacının, İmam-ı Rabbânî üzerinde olduğunu ileri sürmektedir.

Necip Fazıl'a göre tasavvuf herkes için değildir. Onun iddia ve tezlerinin asıl muhatabı ise tasavvuf münasebetiyle inanmış olan insandır. Düşüncelerini bir bütün olarak anlatmış olduğu İdeolocya Örgüsü eserinde açıklamaktadır. Bu eseri ile inanmış olan insanı yüreğinden kavrayarak uyandırmaya, onu harekete geçirmeye çalışmaktadır (Karadeniz, 2005: 16-23).

Necip Fazıl, Abdulhâkim Arvasî ile olan münasebetini anlatmış olduğu “O ve Ben” (Kısakürek, 2018: 41) adlı eserinde tasavvufla olan ilk tanışıklığını Bahriye Mektebinde edebiyat hocası İbrahim Aşkî Tanık'la (1874-1977) başlatmaktadır. Bu konuda “Tasavvufla ilk temasım Edebiyat hocamız Aşkî Beyin yol göstermesiyle başlar” demiştir. Söz konusu bu eserinde Necip Fazıl, İbrahim Aşkî'yi şu sözlerle anlatmaktadır: “*Hocalarımızın en yaşlısı, derin irfan sahibi, ancak birkaç tanıdığı arasında maruf ve herkesçe meçhul hususi kıymet... Edebiyat ve felsefeden, riyaziye ve fiziğe kadar iç ve dış birçok ilimden derin ve mahrem muntıkalara kadar nüfuz edebilmiş, birkaç risalecikten başka hiçbir şey neşretmemi ve kâbusunun içinde sönüp gitmiş, bu kıvılcıkla çalan palabıyıklı ve Tatar suratlı insan...Ve bana bilmeden, isteklisi olduğum dünyadan, belki derme çatma, fakat ilk adresleri verdi*” (Kısakürek, 2018: 41). Necip Fazıl'ın düşünce dünyasında Aşkî'nin önemli bir etkisi vardır. Necip Fazıl tasavvufla beraber ehli sünnet hassasiyetine Arvasi'den evvel Aşkî ile ulaşmıştır. Necip Fazıl ehli beyt sevgisini Aşkî ile güçlendirmiş ve *İlim Beldesinin*

Kapısı Hazreti Ali adlı eserini ondan ilham alarak yazmıştır (Günaydın, 2005: 150-153).

Necip Fazıl Kısakürek'in Abdülhâkim Arvasi ile tanışması tesadüfen bir vapur seyahati yaptığı sırada gerçekleşir. Arvasî ile tanıştıktan sonra Necip Fazıl büyük bir değişim ile karşı karşıya kalır. Sonradan, İslami cereyanlar içinde "Büyük Doğu Çağırısı" diye adlandırılan hareket işte Necip Fazıl'ın bu Nakşî şeyhi tarafından "irşat" edilmesiyle başlamış ve gelişmiştir (Arvas, 2007: 311).

Necip Fazıl, Ruh ve üslup yönüyle fikirlerine ve eserlerine tümüyle sirayet etmiş olan tasavvuf anlayışını, sistemli bir biçimde Batı Tefekkürü ve İslam Tasavvufu adlı eserinde ele alır ve tasavvufa azim bir dava olarak bakar (Güler, 2018: 32).

Necip Fazıl'ın fikir dünyasında ki tasavvuf anlayışını kavrayabilmek için bakılması gerek ilk kaynak Büyük Doğu metaforu olmalıdır. Büyük Doğu sanat ve düşünce çatışmalarının yoğun olarak yaşandığı bir dönemde 17 Eylül 1943 tarihinde yayınlanmaya başlayan derginin adıdır. Bu derginin fikir ve düşünce hareketi olarak bir okul olma özelliği taşıdığı söylenebilir (Aksakal, 2007: 174-178).

Büyük Doğu metaforunun İslam'la bütünleşmiş bağını ise Necip Fazıl şu sözlerle açıklar (Kısakürek, 2008: 104):

Ve biz, kainat görüşünün İslamda, dünya görüşünün islamda, insan görüşünün islamda, iktisadi ve içtimai adalet görüşünün islamda, müspet bilgiler görüşünün islamda, güzel sanatlar görüşünün islamda, kadın görüşünün islamda, devlet görüşünün islamda, ordu görüşünün islamda, siyaset görüşünün islamda bulunduğu ve bütün bu davaları ancak yirminci asrın ruh ve kafa çilesi içinde süzülecek bir tahlil ve terkip gözüünün heykelleştirebileceğine ve bu heykelleştirme işinin bütün cihanda eşi görülmemiş bir ideolocya binası kuracağına, onun da isminin hem zaman ve hem mekan ölçüsüyle " Büyük Doğu" olduğuna inanıyoruz!

Büyük Doğu metaforunu İslam'la bağdaştıran Necip Fazıl, İslamın dışının şeriat içinin ise tasavvuf olduğunu belirtir (Kısakürek, 2008: 138-139):

O'nu, kainatınyüzüsuyu hürmetine yaratıldığı Allah sevgilisini, üzerinden bütün hilkat mimarisinin ışıldadığı bir saray farzedecek olursanız, şeriat

o sarayın dışı, tasavvuf da içidir. Bütün ölçüler ve geçitler dışarda, varış ve erişler de içerde... İslamintopyekun ruhu, hikmeti, ahlakı, edebi, eşya ve hadiselerle bakışı, bu dünya ve ötelere dış ve iç nizam sırrı, var oluş sebebi, ölümsüzlük yolu, bütün illiyetler ve gâiyetler, her şey, her şey tasavvufta...

Bu şekliyle tasavvufu İslam'ın özü kabul eden Necip Fazıl tasavvufun kaynağının ise Hz. Muhammed (s.a.v) olduğunu söyler: " Tasavvuf O'nun ruh emanetidir! Tasavvuf O'nun batınıdır! Tasavvuf O'nun özüdür!O, kâinatın varlık sebebi, Allah'ın Sevgilisi ve insan ehramının son noktasıdır!" Necip Fazıl bu sözlerle tasavvufu dinden ayrı görenlere veya sonradan ekleme olduğunu düşünenlere de bir cevap vermiş olur (Kısakürek, 1999: 100).

Necip Fazıl'a göre tasavvuf dine sonradan eklenmiş bir müessese değildir. Bu durumu bu haliyle düşünmek cehalettir. Tasavvufun dine sonradan eklendiğini düşünen insanları AbdülhakimArvasi'den aldığı "ham yobaz kaba softa" tabiri ile tanımlar. Necip Fazıl bu tabiri " mukaddes şeriatın kışrında kalmış, vecdsiz, çilesiz, hikmetsiz, dinde ne tarh, ne zam, ne indirme, ne bindirme olmayacağından habersiz, gafil insan" anlamında kullanır.Ayrıca "sahte ve yalancı sofileri"i de "ham ve kaba softaların, güya din ve dini hikmetler planında tam mukabil kutbu" olarak görür (Güler, 2018: 34). Necip Fazıl "ham ve kaba softa"yı, O ve Ben adlı eserinde ise şu sözlerle tanımlar: " Emirlerle aşk eksikliğiyle de olsa körü körüne bağlı olan değil, onları kendi havasız ruhuna indiren, içlerine giremeyince, hikmetlerine sızamayan, sırlarını tadamayan ve mukaddes ölçülerin aynasında kendi nefsinin gösterendir (Kısakürek, 2018: 140).

Büyük Doğu davasını İslam'ın sancaktarı olarak tanımlayan ve İslam'ın dışının şeriat içinin ise tasavvuf olduğunu belirten Necip Fazıl ham ve kaba softa tabirine karşı gerçek ve derin Müslüman olarak tanımladığı insanı (Kısakürek, 2008: 186):

"Derin ve gerçek müminde tasavvuf, dinin ve kendisinin bütün ruhudur. Derin ve gerçek mümin olanca davaları ve gayeleriyle girift ve ebedi insanı, girift ve ebedi oluş muammasını yalnız tasavvufta bulur; ve onu kainatın topyekun hesabını veren biricik dünya görüşü kaynağı telakki eder." sözleriyle tanımlar.

Ayrıca Necip Fazıl, şeriat ve tasavvuf çatısı altında tanımladığı islam anlayışına karşı çıkan islam alimleri ile çağdaş düşünceleri ile islam anlayışına farklı bir bakış gayreti içerisinde olan islam düşünürlerini de islam içindeki 'öteki' olarak görmüştür. Necip Fazıl'ın islam içindeki ötekiler olarak gördüğü isimlerden birisi tasavvufa eleştiriler yönelten hatta İbnü'l-Arabi'nin küfre düştüğünü iddia eden İbni Teymiyye'dir (Toktaş, 2005: 29-37).

1.2.3. Milliyetçiliği

Necip Fazıl'ın diğer bir özelliği ise milliyetçiliğidir. Türkiye'nin modernleşme tarihi süresince milliyetçilik kavramını ırk, dil ya da kültür temelinde tanımlamaya çalışan yaklaşımlar olduğu görülmüştür. Ancak Necip Fazıl için "Türk, Müslüman olduğu için Türk'tür" (Kısakürek, 1997 s.209). Necip Fazıl, Türk milliyetçiliğini İslamla buluşturan bir münevver olarak görülmelidir. Kısakürek İslama tabi olan bir Türklük anlayışına sahiptir ve milliyetçiliği bir psikoloji olarak değerlendirir (Duran, 2005: 81).

Necip Fazıl'ın milliyetçilik anlayışı Müslümanlık anlayışıyla birleşmiş ve ırkçılıktan bu yönüyle tümüyle ayrılmıştır. Ayrıca milliyetçiliğe dair görüşleri Anadoluçuluk anlayışıyla da bağdaşmaktadır. Bu hususta: " *Türk, bizim nazarımızda, bellibaşlı bir inanış, bağlanış, düşünüş, seziş, hatırlayış, duyuş, davranışve bildiriş hususiyetleri içinde, bellibaşlı bir iman, mukaddesat, tefekkür, tahassüs, hayal, hatıra, meşrep, eda ve lisan birliğinin ördüğü, tek nüshalı ve şahsiyetli bir ruh nescinden ibarettir; mutlak ve müstakil bir vahit temsil eden bu ruh nescinin zarfı da Anadoludur.*" (Kısakürek, 2008: 400). Necip Fazıl, turancılık ve buna bağlı olarak gelişen Türk ırkını temel alan bir milliyetçilik anlayışını savunmamaktadır. Tersine, Necip Fazıl turancılık tavrına karşın Anadolu bir tavır ile belirli bir coğrafyayı ve bu coğrafya üzerinde yaşanan ortak tarihi, hatıraları ve ortak bir ülküyü Milliyetçiliğinin merkezine almıştır. Bu yönüyle coğrafı olduğu kadar kültürel bir milliyetçilik anlayışına sahiptir (Sönmezer, 2014: 208).

İlk yayınlandığı dönemden itibaren Büyük Doğu'nun, daha ırkçı bir söyleme sahip olan Milliyetçiliğe karşı Türk İslam sentezinin sözcülüğünü yaptığı görülmektedir.

Bu nedenle Necip Fazıl, 1977 seçimleri sırasında MHP'yi desteklemekten geri durmamıştır. Fakat onun destek şartlarına bakıldığında en başta İslamî hassasiyetlerin geldiği görülmüştür. Necip Fazıl'ın milliyetçilik anlayışı, yerli bir Müslümanlık anlayışı olarak görülmektedir. Bu nedenle Necip Fazıl her zaman geleneksel İslami değerlerin savunucusu olmuştur (Güzel, 2013: 340-341; Mengüşoğlu, 2013: 93).

İKİNCİ BÖLÜM

NECİP FAZIL KISAKÜREK'İN İDEAL GENÇLİĞE İLİŞKİN DÜŞÜNCELERİ

Necip Fazıl'ın, sanatta, düşünce hayatında, siyasette ve toplumsal hayatta vermiş olduğu birçok eseri ile Cumhuriyet Döneminde yeni bir çığır açarak topluma yön vermiş sanatçıların en önemlilerinden olduğu bilinmektedir. Edebiyat konusundaki yeteneği başta olmak üzere, karakteri, aksiyoner-mücadeleci kimliği yanı sıra dava adamılığıyla da ön plana çıkmış olan Necip Fazıl, çok büyük kitleleri etkisi altına aldığı bilinen önemli sanatçılarımızdandır. Sanatçı kimliğinin, yalnızca eserleri ile değil hayata karşı duruşu, yaşama biçimi ve üslubu-tavır ile bütünleşmiş olduğu söylenebilir.

Necip Fazıl hayatı boyunca birçok imtihanlarla sınanmış, her daim hayata ve olaylara karşı sorgulama içinde bulunmuş ve içinde bulunduğu fikir sancıları ile kıvranmıştır. Buna rağmen kendine önemli bir vazife bilmiş olduğu Türk medeniyetini ve onu var etmiş olan düşünceleri, inancı, aynı zamanda kültür değerlerini yeniden ayaklandırabilmek için her daim azimle çalışmıştır. Bu bağlamda Necip Fazıl'ın, Cumhuriyet döneminde entelektüel planda İslami düşüncenin ilk ve en önemli şahsiyetlerinden biri olduğu söylenebilir (Özdenören, 2004: 36).

Fakat buna rağmen Necip Fazıl her daim çalışmalarını büyük bir aşk ile gerçekleştirmiştir. Özellikle 1934 yılında inanç açısından yaşamış olduğu büyük değişim Necip Fazıl'da bireysel bir anlayıştan sıyrılarak giderek dava adamı yolunda ilerleyen bir etkiye neden olduğu bilinmektedir. Dava adamı olma yoluna doğru evrilmiş olan bu süreçte, Necip Fazıl'ın edebiyatçı kimliğinden sıyrılarak daha çok mefkûreci düşünceleri ile ön plana çıktığı görülmektedir. Necip Fazıl'ın mefkûreci düşüncelerinin bir meyvesi olarak ortaya çıktığı bilinen Büyük Doğu Dergisi'nin de yalnızca bir derginin çok ötesinde Türkiye'de son yüzyılda, başta sanat olmak üzere, düşünce, siyaset ve inanç dünyasına yön vermiş olan önemli bir oluşuma dönmüş olduğu görülmektedir. Necip Fazıl'ın kullanmış olduğu şiirsel dile bakıldığında yine düşünce dünyasının paralelinde bir değişim yaşadığı görülmektedir. Keskin ve sert

bir söylem biçimi oluşmuş ve bütün bunların yanında sanatını Allah’a adanmış olan Necip Fazıl’ın şiirlerine bakıldığında dini, tasavvufi, mistik ve metafizik kelimelerin artmaya başladığı görülmektedir (Karabulut, 2016:1696).

Edebiyatçı kimliği yanında Necip Fazıl, sosyal, siyasal ve özellikle İslami düşüncelerini yansıtmış olduğu ve aynı zamanda editörü de olduğu Büyük Doğu dergisinde çıkmış olan yazıları ile kendini takip etmekte olan büyük bir kitleye hitap etmiştir. Büyük Doğu Dergisi yanında 1960’dan başlamak üzere 1980’li yıllara kadar devam etmiş olan Milli Türk Talebe Birliği’nde vermiş olduğu konferansları sayesinde, İslami bakımdan duyarlılığa sahip olan önemli ve geniş bir kitlenin İslami kimlik ve şuur kazanması alanında önemli bir rol üstlendiği görülmektedir.

Necip Fazıl’ın Millî Türk Talebe Birliği’nde geçen yılları içerisinde kendini “ülkücü gençleri İslamiyet potasında eritmeye adanmış olduğunu” belirtmektedir. Necip Fazıl’ın düşüncesine göre, MTTB beyni ve kalbi, Ülkücü gençler ise enerji ve hamle yeteneğini ortaya koyacaklardır. Bu durumun neticesinde özlenen ve şuurulu bir gençlik ortaya çıkacaktır. Necip Fazıl’ın ifadeleri ile mükemmel gençlik için yapılması gereken, Ülkücülerin ırkçı ve kavmiyetçi tarafını törpülemek, MTTB’nin ise eksik olan Anadoluculuk düşüncesini onlara aşılaktır. Milliyetçi kesime; İslamiyet’i yalnızca Türk Milletinin dini olması nedeniyle değil, Türk Milleti Müslüman olduğu için sevmesini öğretmek hedefleri arasında olmuştur (Kısakürek, 2009: 11). Bu bağlamda Necip Fazıl’ın milliyetçiliğinin, İslam düşüncesine bağlı, Türk ruh, duygu ve düşüncesini birleştiren bir milliyetçilik olduğu sonucuna varılabilir.

Necip Fazıl’ın bu düşünceleri Türk siyasetinin de önemli bir bölümünü oluşturduğu bilinen İslamcı, muhafazakâr ve milliyetçi tabanda da karşılığını bulmuştur. Etkisi altına girmiş olan kitlelerin özellikle din anlayışı bakımından, geleneksel anlayışlarını genişletmiş olduğunu ve hatta bu geleneksel anlayışlarını kırdığını söylemek mümkündür. Necip Fazıl bütün bunlarla yetinmeyerek, özellikle toplum ve devlet kavramları ile ilişkili olan yeni bazı düşünceler ileri süren ve hatta bu düşünceleri de korkusuzca dile getirilmesi noktasında çığır açmış önemli sanatçılarımızdan olduğu bilinmektedir (Karadeniz, 2005: 17).

Necip Fazıl'ın düşüncesine göre, İslam bayrağı nasıl Türk Milleti tarafından yere düşürülmüş ise yeniden Türk Milleti tarafından düştüğü yerden kaldırılmalıdır. Bu bayrağın düştüğü yerden kaldırılması için Necip Fazıl ütopyik devletini kurmuştur. Bu devlet Necip Fazıl'ın "Başyücelik Devleti" adını vermiş olduğu devlettir.

Necip Fazıl'ın "Başyücelik Devleti" adını taşıyan ütopyik devlet, İdeolocya Örgüsü adını taşıyan eserinin içerisinde yer almaktadır. Bu ütopyik devlete bakıldığında, içinde bulunduğu dönemin şartlarını en açık bir şekilde üzerinde taşıdığı görülür. Necip Fazıl, Tek Parti rejimine bir alternatif olarak "İdeolocya Örgüsü"nü ve "Başyücelik Devleti"ni temellendirmektedir. Necip Fazıl'ın, İdeolocya Örgüsü adlı eserinde insan, toplum ve devleti birbirinden ayrı düşünmediği ve bir bütün halinde birbirini tamamlayan bir unsurlar olarak gördüğü anlaşılmaktadır (Karadeniz, 2005: 16).

Geçmişe bakıldığında hemen her dönemde sanatçıların ve büyük düşünce adamlarının toplumda dönüşüm oluşturacak kurgusal ve ideal bir kimlik ortaya çıkarma çabası içinde oldukları görülmektedir. Ütopyası bulunan hemen her sanatçı bu ütopyaı yaşatacak, ete kemiğe büründürecek ideal bir gençliğe ihtiyacı olduğu görülmektedir ve olmaya da devam edecektir. Özellikle de toplumsal olmanın yanında, ideolojik ve inanç merkezli bir sanat peşinde koşmakta olan; hedef olarak kendine dünyayı, ülkesini, geleceğini daha güzel bir yer olması için çabalayan hemen her sanatçıda, bu ideal nesil yetiştirme çabası görülmektedir (Karadeniz, 2005; Aydoğdu, 2018).

Necip Fazıl, gençliğin, İslâm inkılabının "ruhunu dökeceği kalıp" olduğunu söylemektedir. Gençler devleti, milleti ve bunun yanında orduyu oluşturacaklardır. Gençlerin geçmişte yapılmış olan yanlışlara düşmeyeceklerini ve bunun yanında anne, baba, dede gibi geçmişi temsil eden nesillere de asla saygısızlık etmeyeceklerini ifade etmektedir (Kısakürek, 2008: 231-232).

İdeal gençliğin içinde yetiştiği ve toplumun çekirdeğini oluşturan aile, İslâm inkılabının önemli hedeflerinden birisi olarak bilinmektedir. En ince ayrıntısına kadar yeniden oluşturulması gerekmektedir. Davanın "fideligi"ni aile oluşturmaktadır. Bu nedenle devletin bu özel kuruma yönelik olarak aile zabıtası ve

mecburi aile kursları oluşturması gerekmektedir. Devlet, anne-babayla birlikte çocuğun yetişmesi için ne gerekiyorsa yapmalıdır ve anne-baba bu anlamda devletin birer memuru gibi kullanılmalıdır (Kısakerek, 2008: 244).

Necip Fazıl'ın en dikkat çekici özelliklerinin başında uzun süren düşünce hayatında mevcut resmi düşünceye alternatif bir nesil yetiştirme çabası geldiği bilinmektedir. Bir davanın, düşüncenin uzun soluklu olabilmeksinin temel koşulunun hedef kitlesi olan gençler tarafından benimsenmesinin önemli olduğunu çok iyi bilen Necip Fazıl'ın birçok yazısında ve neredeyse girdiği her ortamda, konferansta, söyleşide sözü gençlere getirmiştir.

Necip Fazıl'ın birçok yazısına “Aziz Gençler”, “Bir Gençlik, “Anadolu Gençliği”, “Beklenen Nesil” gibi başlıklar atması ve bunun yanı sıra konferanslarına yine yukarda sayılan nidalarla başlamış olması şairin hedef kitlesinde önemli bir bölümü gençlerin oluşturduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Büyük Doğu dergisi ile Necip Fazıl'ın başlatmış olduğu yeni siyaset, toplum ve devlet tasarımı Türk aydınının fert, toplum ve devlet düzleminde yüzyıllardır dışarıda aramış olduğu çarenin aslında içeride olduğunu ve kendi kklerimizde bulunan bu çarenin hiçbir komplekse kapılmayarak, açık yüreklilikle, korkusuzca, bütün ideoloji ve izimlere meydan okuyarak sunmaya çalıştığı yazılarının büyük bir yankı bulduğu bilinmektedir (Karadeniz, 2005: 16-17).

Necip Fazıl, yeni gençliğin yeşermiş olduğu ortamda, gençliği yetiştirmiş olanlara saygıda hiçbir kusur etmemesi gerektiğini her zaman öğütlerken, bir taraftan da bu neslin ailelerini taklit etmekten kaçınması gerektiğini de ısrarla vurgulamıştır: “*Bu gençlik, annesine, babasına, dedesine, ninesine ve geride bıraktığı mümin nesillere, sadece ve kısaca ancak Müslüman oldukları için saygı besleyecek ve İslami temsil kadrosunun bugünkü duruma düşmesinden tarih boyunca bu l nesillerden hiçbirisini hiçbir hususta, hiçbir tavır ve edasıyla, hiçbir renk ve çizgisiyle taklit etmeyecektir.çünkü eskiler gerçek ve derin Müslümanlar değildirler*” (Kısakerek, 2008: 232).

Necip Fazıl'a göre sahip olduğu vasıfları bakımından İslam'ın ideal bir Müslümanı olmaya aday bu nesil, kendisine Hz. Muhammed'i ve sahabelerini rehber alacak, bu

şekilde bütün insanlık karşılaştığında “ha işte Müslüman buymuş” dedirtecek, benzersiz bir hakikat ehlini karşısında bulacaktır. Necip Fazıl iman ve aksiyon isimli eserinde gençlere; “*Sahabeler bizim tek modelimiz ve ondan ancak bir iki asır sonrası... Ötesi felaket... Dört yüz senenin hesabını isteyecek bir nesil arıyoruz! İslam’ı zarafet, (estetik), zevk, dışarıyı süslemekle temsil etmek...*” (Kısakürek, 2008: 234) ifadeleriyle seslenmiştir.

2.1. Necip Fazıl’a Göre İdeal Gencin Sahip Olması Gereken Vasıflar

Necip Fazıl, Tohum(1935), Bir Adam Yaratmak (1938), Tanrı Kulundan Dinlediklerim (1968), Dünya Bir İnkılap Bekliyor (1976), Batı Tefekkürü ve İslâm Tasavvuru (1982) adlı eserlerinde ve birçok eserinde beklenen gençliğe hitap etmiştir. Eserlerinde “Beklenen Nesil”, “Kalk Borusu”, “Son ve Tek Kıvılcım”, “Netice Bizimdir”, “Özlediğim Nesil”, “Gel Artık”, “Anadolu Gençliği”, “Genç Adama Hitap” adlarını taşıyan başlıklardan da anlaşılacağı üzere Necip Fazıl’ın düşüncelerinin esasını gençler şekillendirmektedir.

Çoğunlukla Büyük Doğu ile birlikte Necip Fazıl’ın yeniden dirilttiği İslam’ı merkez noktaya alan, bu inancın merkezinde hayat bulan yeni düşünce ve sanat iklimine bakıldığında daha sonra da aynı çizgiyi yakalayan Diriliş, Edebiyat, Maveria, Yedi İklim gibi dergiler etrafında hayat bulmaya devam etmiş olduğu görülmektedir (Aydoğdu, 2018: 1617). Necip Fazıl’ın İman ve Aksiyon adlı eserinde de ideal gençlikle ilgili önemli önermeleri vardır. Bu eserde, gençlik çeşitli yönlerden değerlendirildikten sonra ideal bir gençlikte olması gereken on bir özellik sıralanmaktadır. Bu özellikler şunlardır (Kısakürek, 2017: 129-134):

1. Aşk
2. Üstün akıl ve sır idraki
3. Nefis muhasebesi
4. Eşya ve hadiseler tahakküm ve onları tasarruf mizacı
5. Aksiyon ruhu
6. Gözükaralık
7. Fedakârlık ve Disiplin

8. En derin merhamet içinde en keskin şiddet
9. Başta samimiyet, her şubesiyle O'nun ahlakı
10. Zarafet ve estetik
11. Tek ümmet modeli olarak sahabeyi almak

İman ve Aksiyon adlı eserde ön plana çıkan ve ideal gencin sahip olması gereken vasıflar sayılırken ilk bahsedilen özellik aşk ve istek üzerinde durulmaktadır. Necip Fazıl'a göre her işin başı aşktır. Aşkla başlanmamış her iş noksan kalmaktadır. Aşk ve iştiağın yanında idrak yani anlama çabası, nefis mücadelesi yanında aksiyoner bir kimliğin de yine genç bir ruhta ön planda olması gereken özellikler olduğundan İman ve Aksiyon isimli bu eserde bahsedilmektedir. Necip Fazıl, Tanrı Kulundan Dinlediklerim (Kısakürek, 1998) adını taşıyan eserinde ise genç insanlara her daim değişmekte olan bu dünyayı anlamaları noktasında ve belli bir kavrama seviyesine gelebilmeleri için önemli tavsiyeler ve yönlendirmelerde bulunmaktadır.

Necip Fazıl'ın ideal gençliğine bakıldığında; taklitten sıyrılmış, kendi inancına, geleneklerine sıkı sıkıya bağlı “hiç ölmeyecekmiş gibi dünya için, her an ölecekmiş gibi de ahiret için çalışmakta olan”, doğru ile yalan ve kurmacayı ayırabilme kabiliyetine sahip olan bir gençliktir. Batının sahip olduğu düşünülen akıl ile doğunun sahip olduğu ruhu birleştirebilen, tasavvuf dinginliğini ve bilgisini kavrayabilmiş olan bir nesilden bahsedilmektedir. Bu nesil bazı yerlerde Büyük Doğu nesli, bazı yerlerde ise Akıncı, bazı yerlerde ise Anadolu Gençliği olarak geçmektedir (Aydoğdu, 2018: 1618). “Anadolu genci! Büyük Doğu idealinin ruhlar üzerindeki müşahhas nakşı olarak aşağıdaki 9 maddelik idrak seviyesine yükseldiğin an her şey tamamdır (Kısakürek, 1998: 331-332):

1. Tarihini, Garba karşı taarruz, müdafaa ve manevî teslimiyet diye üç devreye ayır ve her devrede mevkiini tespit et! Birinci devrede bahtiyar, ikinci devrede öksüz, üçüncü devrede kölesin!
2. Dininin safiyetini ve bütün zaman ve mekân hâkimiyetini, derin bir vecdi içinde şuurlaştır ve onu, ham yobaz ve kaba softayla, aynı kolun ters mümessili ahmak kâfire karşı korumanın usulünü öğren!
3. Son yüz küsur yılın satıh üstü budala taklit gayretini en gerçek kıymet hükmüne bağla ve Rumeli yoluyla gelen Yahudi, kozmopolit, emperyalist

tesirleri, elle tutarcasına teşhis et! Artık sende, yüz küsur yıldır köpürtülen gerilik, ilerilik masallarını yutacak göz kalmasın!..

4. Siyasette, idarede, edebiyatta, fikirde, sahte kahramanlarla gerçeklerini ayırmayı bil; ve bunların gerçeklerini sana unutturmak ve sahtelerini de yutturmak için yalancı ilim imaline kadar gidildiğini kesret!
5. Milliyetçiliği sadece belli başlı bir ruhun zarfı diye anla, mazruf dururken zarfı mefkûreleştirme; ve bu zarfın mekânını Anadolu kabul et! Anadolu olma ile kalma, bu ölçü çerçevesinde Anadolu ol!
6. Kendini en merhametsiz nefis muhasebelerine tâbi kıl, zaafılarınla kuvvetlerini gayet iyi hesap et; ve Türk genci diye karşına çıkacak tipleri, maddelerinden ruhlarına kadar ezici bir heybet sahibi olmaya bak! Onlar, bütün fânî dünyalarıyla sadece nefsin, sense ruhun muhatabısın! Onların yolu pek kolay, seninkiyse çok çetin...
7. Aşk, vecd, heyecan seciyesi...
8. Hamle, teşebbüs, taarruz psikolojisi...
9. Ev sahipliği tavrı ve hâkimiyet edası... Anadolu genci! Sen ol artık, ol ki bizde rahat ölelim!”

Necip Fazıl daima eserleri ve konferansları ile Anadolu gencine sahip olduğu özellikle İslami değerleri yeniden hatırlatmaya çalışmıştır. Diğer bir taraftan da tarih, din, dünyayı okuma şuuru aşılama çalışması bununla birlikte kendi kimliği ve coğrafyası ile barışık olan, cemiyetin var olmasını sağlayan tüm ilimlerde aktif, heyecanlı ve en önemlisi de kendine güveni olan bir nesil oluşturma çabası içinde olmuştur. Necip Fazıl, İman ve Aksiyon kitabında özlenen nesil ile ilgili beklentisini şu cümlelerle anlatıyor: *“Bir gün mensup olduğum veli bana dedi ki; İnan da istersen bir odun parçasına inan! İnanmanın hakikati Allah’a inanmaktır, fakat dalaletinde bile kuvvet vardır inanmanın... Bunlar inanmayanlardır. Bu anada, açıkça söyleyeyim, devrimbazlık ve ilerici taslayan gençlerle komünistler arasında büyük fark vardır. Çünkü komünist dalaletine inanır; fakat inanır. Bir gün hidayete gelirse inancını ona çevirebilir. Bir komünist, inanmayan bu sefillerden daha az sefildir. Aradığımız nesil, izlediğimiz, rüyasını gördüğümüz nesil, her şeyden evvel diyalektikle küfrün kaynağını, menşeyini, vücuduna tek tek mesaha etmiş gibi, bir*

pataloğun vücuttan anlaması gibi tanıyacaktır mukabele edecektir (Kısakürek, 2017: 126).

Necip Fazıl bunun neticesinde gençliğin sahip olduğu düşünce ve davranışları ile ne pörsümüş olan o eski nesilleri, ne ruhumuza uzak olan yabancı liderleri örnek almalıdır. Bu noktada Necip Fazıl'ın beklediği gençliğin ilk özelliklerinin karşımıza çıkmaya başladığı görülmektedir. Bu özelliklerden ilkin Necip Fazıl “*otomobil olmak*” olarak belirtmektedir. Buna göre İdeal Genç, Peygamberin yanında sahabelerini kendine rehber edinerek öz bilinciyle her zaman ileriye, geriye, sağa, sola kendi iç dinamikleri ile gücü ve enerjisi sayesinde hareket etme ve hamle yapma kabiliyetine sahip olmalıdır (Kısakürek, 2008: 233). Bu anlamda hem maddi hem manevi olarak donanımlı bir hale gelmesi gerektiği aşikârdır. Bu sayılan özelliklerin devamında ise yine gerek ruh gerek beden olarak tam bir sağlık ve güzellik abidesi olarak görünmesi gerektiğini ve bu anlamda etrafına örnek olması gerektiğini belirtmiştir. Hatta öyle ki, “batınını öyle bir imar edeceksin ki, dışında kıymet kalmayacak; Dışını da öyle bir bezeyeceksin ki, batının süslü perdesi olacak... Zarafet, güzellik...” (Kısakürek, 2017: 121).

Necip Fazıl'ın ideal nesil için beklediği diğer bir özellik ise “*oluş çilesi çekmektir*”. Beklenen genç adam, asırlar boyunca hangi zor ve dikenli yolları kat ederek bugünlere gelmiş olduğumuz bilgisine sahip olan ve bu uzun soluklu yolculukta bizi medeniyetimizin yolunda ilkin yavaşlatan, ardından da saptıran kişileri, kuruluşları ve düşmanımız olan her türlü nesneyi, parmak izlerine kadar araştırmak suretiyle, takip eder, etmelidir. Necip Fazıl Özlenen Nesil başlıklı yazısında beklediği neslin sahabe modelini örnek alması gerektiğini söyleyerek 400 senedir sahabe vasıflarının kalkmış olduğunu belirtmekte ve bu durumun omuzlarımızda 400 senelik ağır bir yük olduğunu belirtmektedir (Kısakürek, 2017: 124).

Necip Fazıl'ın İdeal nesilden bir diğer beklentisi ise “*görgü kurallarına uymak*” olarak geçmektedir. Necip Fazıl'a göre beklenen Genç adam içinde yaşamış olduğu ve çalışmakta olduğu toplum içerisinde konuşma, davranma ve tüm insan ilişkilerinde incelik ve güzellik bakımından örnek olmalıdır. Sayılan bu özellikleriyle toplum içerisinde beklenen genç adamın bir çekim noktası olması gerektiğini belirtmiştir. Bunu yalnızca konuşmaları ve davranışları bakımından değil, kılık

kıyafetinin temizliği, düzgünlüğü ve estetiğiyle de göstermesi gerektiğini belirtmektedir.

Necip Fazıl birçok eserinde ve başyazılarında ideal gencin en önemli vasıflarından birini de “*düşünmek*” olarak belirtmiştir. Buna göre Necip Fazıl, “Genç Adam” başlığını taşımakta olan yazısında, ideal gençliği ısrarlı bir şekilde düşünmeye çağırmaktadır. Bu yazıda düşünmenin nesnesi, ilk başta düşünme eyleminin kendisi olmasının yanında, insan, aile, toplum ve tarih boyunca bütün bu kurumların özlerinden nasıl koparıldıkları ve neye hangi aşamalardan geçerek dönüştürülmüş olduklarını anlatmaktadır. Genç Adam yazısında düşünmenin önemini şu kelimelerle ifade edilmiştir: “*Genç adam, düşün! Evvela, insanoğlunun düşünmekten büyük haysiyeti olmadığını düşün!*”. Yazının devam eden kısmında ise gencin düşünmesi gereken başlıca konuları sıralamaktadır. İnsanların geneli itibariyle meşin toptan oluşan birer kafa taşıdıkları günümüzde bu noktaya yüz binlerin yönelmesinin sebebini düşünmeyi istediğini belirtir. “Düşünüyorum, öyleyse varım” diyerek tarihe geçen filozofun sözünün yerine, Kâinatın Efendisi (SAV) ve insanlığa geniş ufku ile çağlar aşmış olan, bir ân düşünmeyi, bilmem kaç yıllık ibadete denk tutan peygamberimizin “Yarabbi, bana eşyanın hakikatini olduğu gibi göster!” sözündeki hikmeti derinliği içerisinde düşünmeye davet etmektedir (Kısakürek, 2008: 554).

Tarih boyunca ve özellikle Tanzimat devrinden başlayarak günümüze gelinceye değin Batılılar tarafından öne sürülmüş olan bilgi, düşünce ve sanatların sahteliğini düşünmek de yine Necip Fazıl’ın özlemini çekmiş olduğu gençlerde bulunmasını istediği özellikler arasında sayılmaktadır. Yine bahsedilen dönemde, Batılılaşma döneminde ortaya çıkan bilim, sanat ve siyaset adamlarından birçoğu itibariyle sahteliklerini düşünerek araştırmak ve onları gerçek kimlikleriyle gözler önüne sermek de ona göre, gençlere düşen önemli görevler arasındadır (Kısakürek, 2008: 555).

Necip Fazıl “*Görünmeyen Genç*” adını taşımakta olan yazısı, herhangi bir Anadolu lisesinden İstanbul’a gelerek üniversite okumaya başlamış gencin kıyafeti gibi kafası da pejmürde, soluk ve silik olan ve sınıflarda, koridorlarda ve toplantı salonlarındaki korkak, çekingen ve pasif tavırlarının bir anlatımıdır. Necip Fazıl’a göre ortalıkta pek göröl(e)meyen bu genç, esasında “Türk gencinin hakiki tohumu ve tohumluğu ”dur.

Bize düşen iş ise, toplum meydanında onun “gölgeli ağacını” yetiştirmek olmalıdır. “Fikirde, sanatta, anlayışta, anlatışta, buluşta, tutuşta, dağıtıfta, toplayışta ve nihayet yaşanmaya değer hayatın ölçülerini billurlaştırma işinde dünyanın en büyük adamı olmak isterdim. Nefsim için değil de sırf onun ümmetinden en hakir ferde düşen liyakat payını ve üstünlük derecesini göstermek için” (Kısakürek, 2008: 557) sözlerinde ideal gençten beklentilerini yinelemekte olduğu görülmektedir.

Necip Fazıl’ın “bir neslin son örnekleri” yazısına bakıldığında ise, bütün umudunun arkadan hızla gelmekte olan gençlikte olduğu görülür. Bu yazısında “*Genç adamın esas vazifesinin onu eğitimde “mana dolandırıcılarının derhal gözlerini çıkaracak kadar keskin bir noktaya dikmek, ön plana çıkarmak ve “Efendimiz sensin!” diye nesiller boyu söylenen yalanı artık ortaya çıkarmak gereklidir”* der.

Yine Dünya Bir İnkılap Bekliyor adlı eserinde gençliğe verdiği önemi ve bu önem derecesinde sarfettiği çabayı şu sözlerle açıklar: " İşte bizim hesabımız, gözyaşı döke döke kayaları süngere çevircesine bir yırtınıyla meydana getirdiğimiz bu gençliktir; muhattabımız da yalnız onlardır." Ruhu pörsümüslere karşın olanca takdir ve anlayış ümidini de yeşermesi için mücadele ettiği bu gençliğe bağlamıştır. Necip Fazıl'a göre o gençlik yetişecek, gelişecek, kendilerinden daha hararetli çocuklara baba olacak, İslam şuruyla dolu ruhlarını dölleştirecek ve böylece yepyeni bir İslam milletine tohumluk ve fidelik kuracaklardır. Bundan başka da hiçbir yol yoktur. Van gölünden Meriç kıyılarına hatta sınır dışında var olan gönül coğrafyamıza kadar filizlendiğini görmek arzusuyla ömrü boyunca bu gençliği hedef aldığını ve ondan başka hiçbir yerden alaka ve anlayış beklemediğini bildirir. Bu anlayış ve takdirin neticesinde "O zaman ölümü, tabutumuzu taşıyacak bu gençlik aşkına, Temmuz sıcaklığında buzlu bir şerbet dikercesine, rahat rahat, zevk ve lezzetle içebiliriz." der (Kısakürek, 2011: 102-104).

Necip Fazıl’ın yine ideal gençlik tasavvurunu anlatmış olduğu *hitabe* isimli eseri bulunmaktadır. Hitabe, Necip Fazıl’ın 1934 –1975 tarihleri arasını kapsayan çeşitli vesilelerle birçok farklı şehirde vermiş olduğu konferanslar ile yapmış olduğu konuşmaların derlenmesi ve birleştirilmesi ile meydana getirilmiş bir eserdir. Bu eser, “Dava”, “Şahıs”, “Kıymet” ve “Aksiyon” olmak üzere dört bölümden

oluşmaktadır. Necip Fazıl, bu kitabın “Aksiyon” bölümünde yer alan “Gençliğe Hitabe” yazısında özlenen gençliği şöyle tarif etmektedir:

“Devlet ve milletin büyük çapa ermiş yedi asırlık hayatında ilk ikibuçuk asrını aşk, vecd, fetih ve hakimiyetle süsleyici; üç asrını kaba softa ve ham yobaz elinde kenetleyici; son bir asrını Allahın, Kur'an'ında "belhümadal" dediği hayvandan aşağı taklitçilere kaptırıcı; en son yarım asrını da işgal ordularının bile yapamayacağı bir cinayetle, Türkü madde planında kurtardıktan sonra ruh planında helak edici tam dört devre bulunduğunu gören... Bu devreleri, yükseltici aşk, süründürücü satıhçılık, çürütücü taklitçilik ve öldürücü küfür diye yaftalayan ve şimdi, evet şimdi...Beşinci devrenin kapısı önünde dimdik bekleyen bir gençlik... ” (Kısakürek, 2016: 243).

Necip Fazıl, dört yüzyıldır İslam’ın yeryüzünde devlet, hükümet, cemiyet ve türlü topluluklar önünde özüne uygun olarak temsil edilme kabiliyetini kaybetmiş olduğunu savunur ve özlemini çekmekte olduğu gençlikten bunun nedenini “düşünmesini” istemektedir.

2.1.1. Aşk

Necip Fazıl'a göre aşk; ruhun ahlakıdır. O, yalnız çırpınan, her an çırpınan bir pervane gibi ilahi aşkın fevranı içindedir. Her an ona taliptir, her an ona uçmak ister ve hiçbir zaman kuvveti kesilmez (Kısakürek, 1999: 131). Aşk olmasaydı varlık olmazdı; ne kuşlar öter, ne de sular fısıldaşır. Aşk, varlığın mayası, hayatın desteği olan tek hikmet ve gayesi Allah. Allah'ın en büyük resulüne yakıştırdığı vasıf ise sevgilisi olmaktır (Kısakürek, 2008: 115).

Necip Fazıl aşkın tanımını derinleştirirken Sidre-tül-Münteha'ya kadar varıp oradan öteye geçemeyen peygambere, geçerse kanatlarının yanacağını bildiren meleğin buradan öteye ancak aşk ile geçilebileceğini söylediğini belirtir. Kederin hakikatini Allah'tan uzaklık, sefanın hakikatini Allah'a yakınlık olarak tanımlayan yazar varlığın hakikatini Allah'ta yok olmak, aşkın da hakikatinin Allah'ı sevmek olduğunu söyler. Gerçek âşık ne cehennem korkusuyla titrer ne de cennet arzusuyla yırtınır. O yalnız Allah'ın rızasını arzular (Kısakürek, 2011: 79-99).

Necip Fazıl, *İman ve Aksiyon* adlı eserinde ideal gencin vasıflarını açıklarken öncelikle aşk mevzuunu ele almaktadır. Anadolu ve İslam ruhunun ebedi gencinin taşıdığı ıstırabı ve zamanın üstüne çıkma ihtiyacını aşkla açıklar ve ihtiyar bir kimsenin bir genç gibi âşık olamayacağını belirterek bu vasfın gençliğe ait bir sır olduğunu belirtir. Tarihin akışı içerisinde yaşanan olumsuzlukları " *Aşk... Başımıza ne geldiyse aşkımızı kaybetmekten geldi.*" sözleriyle ifade etmiştir. Bütün insanlık içinde durumun aynı olduğunu Montesquieu'nun Romalıları anlattığı eserinde Roma'nın yıkılışı için " Aşklarını kaybettiler ve kaybolup gittiler!" dediğini söyler. Eski Yunan'ında aynı kaderi paylaştığını, İslam'da da durumun benzer olduğunu Abbasilerin aşkı pörsüyünce sonlarının aynı olduğunu belirterek Türklerin de yepyeni bir aşkla temsil ettiği dinini ancak Kanuni devrine kadar sürdürebildiğini belirtir (Kısakürek, 2017: 105-106).

Aşkın yerini hikmeti kalmayan kabuk bilgilere terk edince milletlerin iddiasını kaybettiğini belirtir. Allah'ın aşksız adama ve cemiyete rızasının olmadığını vurgular. Kâinatın yaratılışındaki sırrı aşkla açıklayan Necip Fazıl, Allah'ın aşka üstün bir kuvvet ihsan ettiğini belirterek batıla, yanlışla, faniye dahi aşkla bağlanmanın bir imtiyazı olduğunu belirterek cemada, nebata, hayvana dahi tesir eden aşkın asıl hedefinin gençlik olması gerektiğini arzulamaktadır (Kısakürek, 2017: 128).

2.1.2. Sır İdrakine Sahip Olmak

Necip Fazıl'ın özlemini çektiği ve her fırsatta dile getirmiş olduğu nesle ait olması gereken vasıflardan ikincisi ise sır idrakine sahip olmaktır. *İman ve Aksiyon* adlı eserinde bu özelliğe üstün aklı da ekleyerek "Üstün Akıl ve Sır İdraki" biçiminde beklenen neslin sahip olması gereken özelliğini belirtmiştir (Kısakürek, 1963: 128). Akıl yani sır idraki bu felsefenin ikinci sütunudur. Üstün akıl insanın eteğini maddi âlemden çeker, insanın maddeye teslim olmasına engel olur. Sır idraki insanın kendi iç derinliğini keşfetmesine yardımcı olur, ona yol açar. Aynı zamanda akıl vasıtası ile dünyayı tanzim ve tenvir etme usulünü de gösterir. En önemlisi de bu oluşu sağlayacak şekilde "kaba softa" ve "ham yobaz"lığın oluşmasına engel olur (Tozlu, 1994: 130).

Necip Fazıl, sır idrakini kaba mantığın derin idrake teslim olmuş hali olarak açıklamakta ve üstün akıl olarak tanımlamaktadır. Sır idrakinin dünyaya ayrı bir pencereden baktığını söyleyen Necip Fazıl; *"Şeriat, bir takım kuru görülen ölçüleri bildirir, yani dış cephesiyle kuru görünüşlü, içiyle mukaddes ve namütenahi ince... İnsanlar bu cepheler üzerinde münakaşaya girerler; bilmezler ki şeriat ebediyet kasasının şifresidir! Ebediyet kasasının şifresi... Şifre rakamları kuru görünebilir. Ya, kasayı açtıktan sonra? Şeriata bu gözle bakmak lazım..."* Sır idrakinin başlangıç noktası olarak şeriati görmektedir (Kısakürek, 2017: 110).

Sır idrakinin en güzel ifadesini şöyle belirtir:

"Velinin birine sormuşlar: " Allah isterse deveyi iğne deliğinden geçirir mi geçirmez mi?"..

"-Geçirir."Demişvelî... Kuru akıl yine sormuş:

"- Nasıl geçirir, deliği büyüterek mi, deveyi küçülterek mi?"

Veli gülmüş, demiş ki:

"- İsterse deliği büyültür, isterse deveyi küçültür, isterse de ne onu yapar, ne öbürünü, yine de geçirir."

Necip Fazıl, *"Filozof Bergson'un: Eğer ben akıllı akılla yendimse demek aklın son davranışı kendisini kendisiyle yenmekmiş!"* hükmüne eş bir kavrayış ve küfrün ucuz ve kolay oyununu bozucu bir şuur ve idrak ile ideal gencin üstün akıl çerçevesinde bir diyalektik sahibi olması gerektiğini istemektedir (Kısakürek, 2017: 114-128).

2.1.3. Nefis Muhasebesi Yapmak

Necip Fazıl ideal gencin vasıfları arasında üçüncü özelliği, nefis muhasebesi yani insanın, bilhassa gencin kendisiyle hesaplaşması olarak ele alır. Bunu “muazzam” diye nitelendirdiği peygamberimizin bir hadisine dayandırıyor: “Hesaba çekilmeden nefislerinizi hesaba çekiniz!”. Nefis muhasebesi/özeleştirisi, “Bize hazırlap bir dünya veren ailemizden, mektebimizden aldığımız telkinlerin hesabını görmektir”. Bu özeleştirisi sürecinde bize aile, okul, basılı ve görsel basın ve siyaset kurumlarından

aktarılan bilgi, düşünce ve ideolojileri parmak izlerine varıncaya kadar titiz bir inceleme ve sorgulamaya tabi tutup sonunda alınacak şeyleri, bir daha bırakmamacasına almak, alınmaya lâayık olmayanları da bir daha asla kabul etmemecesine atmak olarak tanımlamakta ve nefis muhasebesini bu haliyle ideal neslin en büyük vasıflarından birisi olarak görmektedir. Necip Fazıl, toplumsal eleştiri noktasında daha da ileri gider ve her genci, tek tek beynini çatlatırcasına bir özeleştiriyi davet eder (Kısakürek, 2017: 114-115):

“Tırnağı, en yırtıcı bir hayvanın pençesinden

Daha keskin eliyle, başını ensesinden,

Kopararak o genç adam, uzansa yatağına;

Yerleştirse başını, iki diz kapağına,

Soruverse: Ben neyimve bu hal neyin nesi?

Yetiş, yetiş, hey sonsuz varlık muhasebesi!”

2.1.4. Gözükara Olmak

Necip Fazıl'ın özlemini çektiğı neslin özelliklerinden bir diğeri ise gözükara olmaktır. Gözükara olmak, “kör cesaret değil, temkinli şecaat” sahibi olmak demektir.

Bir dava adamının, bir idealistin, bir neslin inandığı değerleri, “hayata ve eşyaya nakşetmesinin”, ona göre, biricik vasıtası gözü kara olmaktır: “Her tedbir alındıktan ve basiret planında her şey pişirildikten sona mutlaka cürete, gözü karalığa ihtiyaç var... O kadar ki, cüretin imtiyazı, bazen tedbir ve basireti ikinci plana atabilir” (Kısakürek, 2017: 131). İttihat ve Terakki komitesinin 23 Ocak 1913 tarihinde Enver Paşa'nın 8–10 kişiyle Bâbıâli'yi basarak Sadrazam Kâmil Paşa'yı istifa ettirmelerinin ardından yerine kendi adamları olan Mahmut Nedim Paşa'yı Sadrazam yapmalarını buna örnek olarak gösterir (Danışmend, 1972: 397).

Bu konuda verdiği diğer bir örnek ise Napolyon’dur. Napolyon gözü karalığı sayesinde, üzerine gönderilen ordunun başına geçerek Paris’e yürümüştür! Yakın tarihimize bakıldığında ise Demokrat Parti iktidarının (1950 –1960) Başbakanı olan Adnan Menderesi ise, gözükara olamadığı için idam sehpasında can vermiş, hayatını kaybetmiş olarak niteler (Kısakürek, 2017: 131). Kısaca gözü kara olmak başlangıçta kişisel hayatımızdan başlamak üzere; aile, toplum ve devlet planına varıncaya kadar çevremizde bulunan ve cereyan eden eşya ve olaylara hâkim olmak, onlara kendi irade ve inancımız doğrultusunda yön vermeye gayret etmek demektir.

Bu, esasında Kur’an-ı Kerim’in emriyken yaklaşık dört yüz yıldan beri bu emri kaybetmiş gibi görünüyöruz. Müslümanlar, özellikle on dokuzuncu asırda Batı teknolojisiyle karşılaşınca müthiş bir şaşırma ve hatta “apışma” haline kapıldılar. Kendilerine güvenlerini, cesaretlerini, umutlarını kaybetmişlerdir. Bunun devamında ise bizi “kırpa kırpa, ufalta ufalta ve hatta maalesef bizi birbirimizden kopara kopara müthiş bir yılgınlık ve yalnızlık psikolojisine sokmuşlardır”. O kadar ki bu yılgınlık psikolojisi, zamanla maddemize de tesir etmiştir; gün gelmiş erkeklik tohumuna da karışmıştır, bütün bunların sonunda anneler yılgın nesiller doğurmaya başlamıştır. Bu gidişi tersine çevirmek bir görev olmanın yanında bir Kur’an buyruğudur: “Ben insanı, eşya ve hadiselerle teshir etmesi için kendime halife olarak yarattım”. Bu yılgınlık, yalnızlık ve pısırlıklıktan bir an önce kurtulmaya çalışarak çevremizdeki eşya ve hadiselerden başlamak üzere aile, toplum ve devlet planındakilere varıncaya kadar, her şeye kendi irade ve inancımız doğrultusunda tekrar yön verebilmemiz için beklediğimiz neslin “dölleştireceği” yeni örneklerle her zamankinden daha fazla ihtiyacımız vardır. Bu örnekler, “Bu vatanın hırsız bir komünist ile bu vatanın sahibi bir Müslüman arasındaki hâkim tavır farkını” göstereceklerdir. Yine bu örneklerle bakıldığında, kendilerine yakınmış gibi durmakta olan siyasetçilerin, seçim meydanlarında “hamsi balıklarına yetmez taviz yemleriyle oy makinesi haline gelmekten” kurtulacak ve artık “ispat-ı vücut” edecek ve medeni cesaret sahibi olduklarını göstereceklerdir (Kısakürek, 2017: 130).

2.1.5. Aksiyon Ruhuna Sahip Olmak

Necip Fazıl'ın özlem duyduğu neslin özelliklerinden biri de aksiyon ruhuna sahip olmaktır. Aksiyon Fransızca kökenli bir kavramdır. Yalnız basit bir mana içermekle kalmaz, batı adamının kafasında bütün bir dünya ve o doğrultuda bir şuur belirtir. Necip Fazıl'a göre aksiyon kelimesinin manasını tam anlamıyla; vazife olarak, çilesini çekerek, hayatını yaşayarak öğrendiğimiz an, davanın en azından usul tarafı tamamlanmış olacaktır (Kısakürek, 2017: 10).

Lügat manasına bakıldığında aksiyon: kudret, mücerret kudretin, işte, iş üzerinde, iş halinde tecellisi demektir. Bir başka ifadeyle şuurlu hareket, teşebbüs, hamle ve tesir anlamını taşımaktadır. Herhangi bir gaye ve muradı olmayan, kendi kendisinden ibaret iş, madde planına bağlı miskin kıpırdanışlar aksiyonun taşıdığı manaya oldukça uzaktır. En basit lügat manasıyla dahi aksiyon fiilde erimiş fikir anlamına gelmektedir (Kısakürek, 2017: 10).

Lügatten hikmete geçtiğimiz vakit aksiyon, sadece iş ve fikir değil üstün işe sirayet etmiş üstün fikir demektir. Olayların akışı içinde gerçekleşen ardışık vakaların tümünün oluşturduğu bütünlük hali, bu bütünü oluşturan parçalar birer küçük fikir iken ortaya çıkan tüm tablo ise büyük fikir ve onun iş haline inkılabıdır. Yani aleladdenin üstü; harika yenilik ve çetinlik şartları içinde insanın kendisini ve cemiyetini aşma gayreti ve her işte imkânların üstüne çıkma ve engelleri aşma çabasıdır. Yapıcı, doğurucu, meydana getirici, icat edici fikir olmadan aksiyon olamaz; fikrin de bu vasıfları kazanması imana bağlanması gerekir. Bu çerçevede aksiyonu kavrayan iki mananın fikir ve iman olduğu ortaya çıkıyor. Bu teşhisin nihai varacağı nokta ise iman eğer boyutsuz bir duygu ise, aksiyon da onun billurlaştırdığı maddedir. İnanmış fikrin maddeleşmek için şahlanması aksiyonu doğurur (Kısakürek, 2017: 11).

İslam ise iman ruhunun, bitmez tükenmez, durmaz, dinlenmez aksiyonundan ibarettir. Müslümanlığın vecd ve heyecan anlayışını muhafaza eden, onun en küçük emrine yüce bir mana gözüyle bakan, sonra da o yüce mananın emirlerinin gerektirdiği gibi hareket ve mücadele eden her birey, İslam'ın, ebedi bir cehd, bir aksiyon davası olduğunu takdir eder (Kısakürek, 2017: 15).

Necip Fazıl, ideal gencin birbirine yol veren tüm vasıflar içinde aksiyonu, iş, hamle ve hareket ruhuyla, kaynaklara ait şiarların başı olarak görür. İslam inkılabının biricik, tek ve mutlak örneği olan peygamberin ve sahabelerin öne çıkan iki büyük hasletini hikmet ve aksiyon ruhu olarak görür. Yani fikir ve onu işe dönüştürücü hareket (Kısakürek, 2017: 131).

Necip Fazıl sahabeyi ve Hazreti peygamberi örnek alarak tüm toplum katmanlarının bu ideale göre tavır almasını ister. Kalıcı iş ve aksiyonların, eserlerin olduğu yerde gerçek anlamda şahsiyetlerin varlığından bahsedilebilir ve şahsiyet sahibi insan aksiyon ruhuna sahip olmalı ve bu şuurla inandıklarını hayata geçirirken herhangi bir tereddütte kapılmamalıdır (Tozlu, 1994: 131).

2.1.6. Zarafet/Estetik Sahibi Olmak

Necip Fazıl'ın özlediği neslin diğer bir vasfı ise zarafet ve estetik sahibi olmak olarak birçok yerde karşımıza çıkmaktadır. Özlenen neslin ilk önce kendi dışını, sonra çevresini ve dünyasını güzelleştirme iradesine sahip olması gerekmektedir. İslam, zarafet, incelik, zevk ve güzellik ölçülerinde de bütün din, düşünce akımı ve ideolojilerden en ileri noktadadır; ancak bunun görünür olması lâzımdır. Onu, çağımızda zarafet, zevk ve estetik düzeyde görünür yapacak öncüler ise özlediğimiz nesildir. Özlediğimiz nesil, önce kendi dışlarını, kılık kıyafetlerini, temiz, düzgün ve göze hoş görünecek şekle getirmek, sonra da çevrelerini güzelleştirmek suretiyle bunu başaracak ve İslam'ı özüne uygun olarak toplumda temsil edecektir. Bunun devamı olarak bilim, düşünce, sanat, estetik ve bir konu veya ürünü topluma sunmada da çağının en ileri noktasında bulunacaktır. “Eski bir ölçü vardır: Dışını imar eden batinını tahrip eder; dış mamurluğu batin haraplığından gelir” (Kısakürek, 2017: 121).

2.1.7. Fedakârlık ve Disiplin

Necip Fazıl'a göre aşk ihlastan ayrı düşünülemeyeceği gibi fedakârlıkta aşksız düşünülemez. Fedakârlığın olduğu yerde bütün fert alakalarıyla cemiyet, hamle,

atılgnlık, yardım en üst tecellileriyle adalete kavuşur ve fedakârlık sayesinde her türlü hasislikten kurtulur (Kısakürek, 2008: 115).

Necip Fazıl, fedakârlığı *İman ve Aksiyon* adlı eserinde gençliğin ana vasıfları arasında saymakta ve gençler için fedakârlığı nefisten fedakârlık olarak tanımlamaktadır. Nefis kelimesinin feza çapında bir derinlik ifade ettiğini, Arapçadan başka hiçbir dilde mevcut olmadığını söyler ve ruhu varlığın, nefsi ise yokluğun temsilcisi olarak görür. En nihayetinde nefis, ruhun yanında ona zıt çalışan fakültedir. Nefsin, Allah'la kul arasında tahta bir perde olduğunu, o perdenin bir tekmeyle yıkıldığı anda insanın nurla karşı karşıya kaldığını belirten Necip Fazıl, fedakârlığın disiplinle beraber nefisten başlayacağını söylemektedir. Nefsin ifade ettiği disiplinin İslam'ın her safhasında belli olduğunu söyleyerek ideal gencin nefisine hâkimiyetini "*Bizim hayal ettiğimiz genç. nefsi yularlı bir merkep gibi arkasından çekebilendir.*" şeklinde tanımlar (Kısakürek, 2017: 116).

2.1.8. En Derin Merhamet İçinde En Keskin Şiddet

Necip Fazıl, en derin merhamet içinde en keskin şiddet olarak tanımladığı mevzuyu ideal gencin vasıfları arasında başlıca ahlaki vasıf olarak görmektedir. Bu tanımın bir tezat hali olmadığını aksine her iki yönden de sanatsal bir değer ifade ettiğini belirtir. Merhamet ve şiddet arasındaki ilişkiyi "*Serçe öksürürken ağlayacağız! Ağlamayı o kadar seveceğiz. Fakat düşmanımızı imhada da karşımızda kellelerden ehramlar yükselse titremeyeceğiz ve sigarımızı tütüreceğiz!*" misaliyle açıklar. Ayrıca Avrupalının İslam'da merhamet olmadığına dair söylemlerini eleştiren Necip Fazıl, İslam'daki merhameti doktorun ameliyat masasında cerrahi müdahale yaparken kesip biçmesine rağmen tedavi sonucunda ağrıyı dindirmesine benzetir. Bu yönüyle İslam'da merhametin batı usulü yapay ve aşikâr olmadığını belirterek "*İşte İslam'ın kılıcı, ucunda merhameti taşıyan kaşıktır*" sözleriyle, İslam'ın merhametini doktorun merhametiyle bir tutar (Kısakürek, 2017: 118).

2.1.9. Samimiyet ve Peygamber Ahlakı

Necip Fazıl'a göre ideal gencin vasıflarından bir diğeri ise samimi bir biçimde peygamber ahlakıyla ahlaklanmaktır. Ahlakı fikrin kendisi olarak görmekte ve *"Elmayı lezzeti için yer, fakat beslenirsiniz! Suda maden erimiş haldedir; fakat vardır."* örneğiyle, şiirdeki iç muhteva gibi lezzet halinde hissedilen fikir olarak açıklamaktadır. Hz. Muhammed'in " Ben mekarim-i ahlakı tamamlamaya geldim!" sözünü ön plana çıkararak, bu sözün derin ve sonsuz bir mana içerdiğini, ahlakın tanımının bu sözde gizli olduğunu söyleyerek ideal gencin nasıl olacağını ve nasıl davranacağını peygamber ahlakıyla ahlaklanmakla mümkün görmektedir (Kısakürek, 2017: 119).

Bütün yön ve şubeleriyle ideal gencin samimi bir biçimde peygamber ahlakı ile bürünmesi gerektiğini, " *O'nun sevdiğini sevmenin, hoşlandığından hoşlanmanın, kızdığına kızmanın, tiksindiğinden tiksinsenmenin, renk, şekil, eda, hareket halinde topyekûn ahlakı*" sözleriyle açıklamaktadır (Kısakürek, 2017: 133).

2.1.10. Tek Ümmet Modeli Olarak Sahabeyi Almak

Gençliğin yaş çevrelerinde örnek aldığı insan daima değişmekte, gencin yapısı da gelişmesi icabı bir benzeme psikolojisi içerisinde oluşmaktadır. Necip Fazıl, sahabeyi ve Hz. Peygamberi örnek alarak tüm toplum katmanlarının bu ideale göre tavır almasını ister (Tozlu, 1994: 134).

İdeal gencin "*Biricik imtisal numunesi, renk, çizgi, eda, üslup, mizaç, usul, tarz, hareket her şeyi ile Sahabedir*" şuurunda olması gerektiğini belirterek, Bir velinin: "*Siz onları görseydiniz deli derdiniz, onlar da sizi görselerdi Müslüman kabul etmezlerdi.*" sözüyle sahabeyi gençler için üstün bir rol model olarak gösterir (Kısakürek, 207: 134).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NECİP FAZIL KISAKÜREK'İN EĞİTİME DAİR GÖRÜŞLERİ

Her büyük düşünür, fikir adamı öncelikle eğitimcidir: Eflatun, Sokrat, Aristo, İbn-i Arabi, Ebû Hanife ve bu zincirin tamamlayıcıları ve meslek adamlıkları yanında büyük birer eğitimcidirler. Eserleri, fikirleri, uygulamaları ve hayatlarıyla onlar daima bireyleri ve toplumları aydınlatmaya çalışmış, ileri ve yaşanılabilir bir hayatın, ebediliğin yolunu açmışlardır. Necip Fazıl'da bu zincirin önemli halkalarından biridir. Her ne kadar eğitime dair başlı başına bir eser vermese dahi yukarıdaki ölçüler çerçevesinde o her şeyden önce bir inşacı, yetiştirici ve tefekkür cephesinden bir eğitim felsefecisidir (Tozlu, 1994: 129).

Kısa bir süre devam eden öğretmenlik serüveni bir yana, kendini bir neslin yetişmesine vakfeden Necip Fazıl Kısakürek, her mütefekkir gibi öncelikle eğitimcidir. Diğer eğitimcilerden farkı ise öğretmenliği sınıf kürsüsünden inip millet kürsüsünde yapmış olmasıdır. Bu kürsüden sosyal, siyasi, kültürel hayatımıza dair birçok problemi anlatmayı kendine şiar edinen Necip Fazıl'ın yazıları arasında eğitim konusu ciddi bir yere sahiptir (Şengül, 2015: 54).

Necip Fazıl, eğitim mevzusuna giriş yaparken öncelikle “tabirden başlayalım” diyerek eğitim kelimesini pek buruk bir ifade olarak görür. Maarif tabiri gibi, güneşi, toprağı, bağı ve bahçesi, arkları ve kanallarıyla bütün bir mana iklimi arz eden bir mefhum yerine eğitim kelimesinin meselenin manasını tümüyle karşılayamadığını ifade eder. Bu terimin kendisine er (en kıdemsiz asker) eğitimi gibi, basit bir kadroya ait, basit bir iş hissi verdiğini söyler. Onda maarif gibi, zengin kafaları donatabilecek bir kültür ifadesi bulamadığını belirtir (Kısakürek,2010d: 274).

Doğu ve İslam medeniyet kaynağıyla alakamızı zayıflatıp, Yunan ve Hristiyan medeniyet kaynağından doğma Batı dünyasında alaka aramaya başladığımız günden beri, haşmetli bir maarif meselemiz olduğunu belirten Necip Fazıl, eğitim sorunlarının başladığı tarih olarak Tanzimat dönemini göstermektedir. Ulaşmak ve ermek istediğimiz insan ve cemiyet üzerinde köklü bir teşhise varamadığımızı, Şark

ve Garp örnekleri arasında büyük çaplı bir iç ve dış muhasebe yapamadığımızı, dolayısıyla, yetiştirme mevzuunda bir fikir ve plan sahibi olamadığımızı, bunlarla beraber Batının sahip olduğu imkânları kopya etmeye çalışırken dahi beceriksizliğe düştüğümüzü belirterek maarif idaresini, kısır ve idealsiz bir çıkmaza sürüklediğimizi belirtir (Kısakürek, 2011: 130).

Necip Fazıl'ın eğitim ile ilgili yazıları, 1939 ile 1978 yılları arasında yayımlanmıştır. Sabah gazetesindeki yazılarının büyük bir kısmı ise 1939-1941 yılları arasında yazılmıştır. Bu yıllar, Necip Fazıl'ın Büyük Doğu'ya fikri yönden hazırlık yaptığı, Ağaç'la ilk yazarlık deneyimini tecrübe ettiği döneme denk gelir. "Çerçeve" başlığı altında yayınladığı bu yazılar, eğitim sisteminin o dönemki problemlerinin tespitine yöneliktir. Eğitim sorununun daha sistematik bir şekilde ele alındığı yazılar ise "Tanrı Kulundan Dinlediklerim" başlığı altında verilir. Eğitim konusunda düşüncelerini açıkladığı bir başka kaynak ise "İdeolacya Örgüsü"dür. Necip Fazıl, eğitim mevzusunu geniş bir biçimde değerlendirdiği " İşte Maarif Meselemiz " isimli yazısında Türk eğitiminin sorunlarını on dört başlıkta toplar. Bunları; "ana fikir ve plan, okutmayı geliştirme, eğitimcilerin yetiştirilmesi, okul kitapları, ahlak ve disiplin, dil ve ıslah, üniversiteler, politeknik, yabancı eğitimciler, Avrupa'ya gönderilecek talebeler, sanat ve ilim hareketlerini koruma, halk terbiyesi, dünya irfanını nakil işi, Milli Kütüphane ve müzeler" şeklinde isimlendirir. Söz konusu sorunları kısa bir süre sonra "Ve İşte Maarifimiz" isimli yazısında maddeleştirerek açıklar. Bu yazıların yayınlanmasından yaklaşık otuz yedi yıl sonra 17 Nisan 1978' de kaleme aldığı "Milli Eğitim Davamız: (1) Kök Fikir" isimli yazısında ise eğitime dair meselelerini; *"İlk Mektep, son mektep, talebe, ahlak, inzibat, terbiye, bilgi, kitap, tercüme, lügat, dil, usul, program, yabancı, profesör, yerli muallim, öğrenci sayısı, öğretmen kadrosu, öğretim yolları, öğretim yerleri, öğretimde zaman, öğretimde mekan, zaman vesaire, vesaire.."* şeklinde sıralar (Şengül, 2015: 55).

Necip Fazıl'ın eğitime dair görüşleri aşağıdaki başlıklar altında incelenmiştir.

3.1. Ana Fikir ve Plan

Necip Fazıl'a göre eğitimin en mühim sorunu ana fikir ve plan konusundaki karışıklık ve belirsizliktir. Eğitimin özünü oluşturan ana fikir ve plan, Doğu ve İslam medeniyetiyle alakamızı zayıflatıp Batı dünyasında alaka aramaya başladığımız günden beri tüm vahametiyle maarif meselemizin en mühim sorunudur. Dolayısıyla Necip Fazıl eğitim sorunlarının başladığı tarih olarak Tanzimat dönemini gösterir. Necip Fazıl, Tanzimat dönemi ve sonrasında eğitim adına yapılanları *"Sadece nereden gelip nereye gittiği, nasıl başlayıp niçin olduğu üzerinde hiçbir tefahhus ve mürakebe çilesi çekmeksizin Batı maarif şekillerini alçıya daldırıp kabuk üstü dondurma ve bunları sığ kemiyet planında mümkün olduğu kadar çok gösterme gayreti"* olarak ifade etmektedir. Yapılan bu yanlışların sebebini ise ana fikir ve plandan olabildiğince uzaklaşmış olmanın neticesi olarak görmektedir (Kısakürek, 2011: 130-152). Aynı durumu Nurettin Topçu *"Batı'nın fikir mahsullerini şüphesiz ve tenkitsiz, saf bir itaatle alan dimağlar, bu fikirleri getirmekle ilim yaptıklarını zannettiler. Tercüme ile taklitten ibaret münevver faaliyeti, hakikat aşkını doğuramazdı. İlmin dayandığı prensiplerden şüphe, tenkit ve hakikat aşkını harekete geçiren kuvvetin yokluğu, bilincimizi Batı'ya esir etti"* diyerek sistemsiz ve tamamen taklit üzerine kurulu bir hareketin başarıya ulaşamamasının sebebi olduğunu belirtmektedir (Topçu, 2016: 94).

Necip Fazıl 1965'de kaleme aldığı "Maarif" isimli yazısında eğitimde plansızlık ve ana fikir noktasındaki belirsizliği ard arda sıraladığı sorularla açıklamaya çalışmıştır. Bu sorulara cevap veremeyen bir anlayışın henüz sistem olamadığı düşüncesindedir. Sorduğu sorulara bakılırsa o gün için düşünülmüş, esasları belirlenmiş bir eğitim anlayışımız maalesef yoktur (Şengül, 2015: 58). Necip Fazıl, sorularla mevzuyu detaylı bir biçimde ele aldığı yazısında dünya ilim ve fikir cereyanları karşısında ki durumumuzu sorgulayarak bu hususta bir ölçümüzün olmadığını dile getirmiştir. Bununla beraber Milli politikası olmayan bir idare sisteminin, şahsiyetli bir maarif ölçüsünün olmayacağını söyleyerek bunlar olmadan maarifin olmayacağını belirtmektedir. Milli bir politika ile inşa edilmeyen idare sisteminin maarif sisteminde de birtakım tereddütlere sebep olduğu görülmektedir. Şengül (2015) yazısında eğitime dair oluşturulan planı hayata geçirme noktasında en önemli

unsurun bilinç olduğunu, eğitimde bilinçsizliğin milli bir pedagojik yaklaşımı engellediğini söylemektedir. Bilindiği üzere Tanzimat'la birlikte önemli bir ivme kazanan değişim sürecinde örnek alınan batının doğru bir seçim olup olmadığı tartışıla geldi. Batı'yı ilmin merkezi olarak görenlerin olduğu gibi buradan alınanların milli his, örf ve ahlakımıza uygunluğu noktasında tereddüt yaşayanların da olduğunu söyleyerek "Maarif Vekaleti'nin başına "Milli" kelimesinin getirilmesinin bu tereddütlerin bir neticesi olduğunu ifade etmektedir (Şengül, 2015: 57).

Necip Fazıl'a göre Tanzimat'tan beri kopyacı bir eğitim anlayışından telif çilesinin çekildiği bir eğitim anlayışına geçilememiştir. Yazar, ahlak ölçümünün nerede ve nasıl bir vaziyette olduğunu sorarak Batının, geliştirdiği ahlak telakkisinden haberi olmayan birine hiçbir seviyede rol vermediğini söyler. Buna karşın bizim eğitim sistemimizin ahlaki yönünden o gün için 125 yıldır haberdar olmadığımızı hatırlatarak hangi ruh vasıflarına sahip bir gençlik arzuladığımızdan dahi habersiz olduğumuzu belirtir. Bu çerçevede gençliği hangi vasıflarda muallimlerin yetiştireceğini sorgulamıştır. Necip Fazıl, ilmin evrensel bir olgu olmasına rağmen, hendesenin Yunan'lı, Cebirin Arap olmasını örnek göstermiş, milletlerin bu olguda roller üstlendiğini, benzer rolleri üstlenmeden milli bir tefekkür oluşturulamayacağını düşünür. Yazar, geçmişle tüm bağlarını koparmış bir biçimde geleceğin inşa edilemeyeceğini ve nihayet Bilgi ve ruh dağıtımı işinde eğiten ile eğitilenin hangi esas ve usullere tabi olacağını bilmeden eğitime ait bir sistemin kurulamayacağını söyler. Tüm bu problemlerin aynı noktada toplandığını, ana fikri etraflıca belirlenmiş planlı bir eğitim sistemiyle sorunların aşılabileceğini belirtir (Kısakürek, 2010d: 274-276).

3.2. Ahlak ve Disiplin

Necip Fazıl'a göre ahlakın kaynağı dinlerdir. Ona göre tarih boyunca bütün dünyaya hâkim gerçek ahlak telakkileri (batıl veya hak) hakiki din ahlaklarından başka bir şey değildir. Batıda mitoloji ve Hristiyanlık ahlakı, doğuda da kendi mitolojilerinden sonra Müslümanlık ahlakı hâkim olmuştur (Kısakürek, 2008: 93-95).

Necip Fazıl, fikir ve ahlakı birbirinden ayrılmaz bir bütün halinde iç içe gördüğünü ifade etmiş ve ahlakı fikirle tarif etmiştir. Ahlakın yükseltici ve kucaklayıcı gücünü, fertten ziyade cemiyet planında düşünmüştür. Ona göre ahlak, insanın fikirle gördüğüne karşın, hisle takındığı değerlendirme edasının adıdır. Bu sebeple fikrin öfkesi diye isimlendirdiği, fiiliyata geçmiş bir ahlakı savunmuş ve ahlakı amel yoluna sirayet etmiş bir biçimde görmeyi arzulamıştır (Kısakürek, 2013: 255).

Necip Fazıl gerek okul çağındaki öğrencilerin gerekse okul çağını geçmiş yetişkinlerin ahlaka uygun olmayan davranışlarını Türk İnkılabının yetersiz oluşuyla ilişkilendirir ve bunun eğitimle aşılabileceğini düşünür (Şengül, 2015: 64). Necip Fazıl, cemiyetin çekirdeğinin insan, insanın çekirdeğinin ruh olduğunu ifade ederek eğitimin en büyük probleminin insan unsuru olduğunu ve bu konuda yapılacak atılımların sorunun çözümüne faydalı olacağını belirtir. Fikir ve ahlak bütünü, İslami terbiye temeline dayalı olan Türk ailesinin, Tanzimat'tan beri kaynağıyla alakasının kesildiğini ve çocuğuna tahakküm kudretini kaybettiğini söyler. Ahlak mevzunda, aile ve mektebin birlikte her manada olgunlaşmasını sağlayacağı çocuğun şimdi aile ve mektep olmak üzere iki cepheden de ahlaki manada başıboş gezdiğini ifade etmektedir. Netice itibariyle mekteple aile arasındaki ittifakın bozulmasının ahlaki manada işleri büyük bir çıkmaza sürüklediğini belirtmektedir. Necip Fazıl, mekteplere mahsus kocaman bir ahlak ve "zehirden acı" diye tarif ettiği bir disiplin nizamnamesi vücuda getirmeyi, eğitim sisteminin en acil görevi olarak görmektedir. Öğretmenlerin ise bu nizamnamenin telkin ve terbiye ile görevli memurları olması gerektiğini belirtmektedir (Kısakürek, 2011: 140).

3.3. Üniversite Sorunu

Eğitim sistemimizin mühim meselelerinden biri de üniversite eğitiminin geliştirilmesidir. Tanzimat yıllarında olduğu gibi bugün bile eksikliği çekilen pozitif bilimlerin bu okullarda verilebileceğini düşünen Necip Fazıl, hâlâ "Yüksek Fenler Mektebi"ni kurmamış olmamızı büyük bir gaflet olarak görmektedir. Necip Fazıl Kısakürek, *İdeolacya Örgüsü* isimli eserinde, Büyük Doğu idealinde cemiyet iradesini temsil etmesi yönünde kurumsallaştırdığı "Başyücelik Emirleri" çerçevesinde üniversite eğitiminin nasıl yapılması gerektiği konusunda düşüncelerini

sıralar (Şengül, 2015: 59). Necip Fazıl, bizim üniversitelerimizin adının "Küllîye" olacağını belirterek, Milli şahsiyet ve şuurun ilmi ocağını temsil edecek olan müesseseleri yabancı bir kelimeyle (üniversite olarak) isimlendirmeye itiraz etmektedir (Kısakürek, 2008: 351).

Büyük Doğu âleminin Üniversitesine ait ana prensiplerin başında, üniversitelerdeki özerkliğin kaldırılması vardır diyen Necip Fazıl, Külliyelerin hürriyeti başıboşluk anlamında almadıklarını, Hakk'a teslimiyet esasına göre yorumladıklarını ifade etmektedir. Hem öğretim üyesi hem de öğrenci bu iklimde menfaati için ferdî ve toplumsal bir hak iddiasında bulunmayacak, ölçü olarak Hakk'ı esas alıp onu gözetecektir (Tozlu, 1994: 132).

Necip Fazıl, üniversitelerin teşkilat, ders, hoca, kitap, fikrî ve manevi malzeme gibi her noktada tamamlanmış ve plânlanmış olmasını ister. Üniversitelerin hiçbirinin, hiçbir şubesinde sınıfların yüz kişiyi geçemeyeceğini ve öğrencilerin harç ücreti gibi ödemeler yapmayacağını yani eğitimin ücretsiz olacağını söyler. Üniversitelerde, tıpkı askeri okullarda olduğu gibi öğrencilerin sıkı bir disiplinle yetiştirilmesi gerektiğini, sigara dahi içilmesine müsaade edilmeyeceğini belirterek, talebenin üniversite hayatı boyunca bir melek hayatı sürmesi gerektiğini ifade eder (Kısakürek, 2008: 351-352). Büyük Doğu idealine bağlı üniversitelerde, kız ve erkeklerin ayrı ayrı külliyelerde okuyacağını söyler. Kızların daha fazla ev kadını olarak yetiştirileceğini, sadece ilim ve muallimliği tercih edecekler için bir üniversitenin yeterli olacağını düşünür (Kısakürek, 2008: 351).

Necmettin Tozlu (1994), Necip Fazıl'ın bu yaklaşımlar ile tüm toplum katmanlarının Sahabeyi ve Hazreti Peygamberi örnek alarak bu ideale göre tavır almasını arzuladığını ve sadece ideal bir insan oluşturmak istemediğini; yaşayan, var olan, etki eden bir insanın mayalanmasını istediğini belirtir. Bu da aileden başlamak suretiyle, sokak, okul, millet ve devlet aşamalarının aynı idealle, tek fikir ikliminde oluşmasıyla mümkündür (Tozlu, 1994: 131).

3.3.1. Politeknik (Teknik Üniversite)

Necip Fazıl'ın "politeknik" olarak nitelediği "Teknik Üniversite" yüksek eğitimin bir başka tarafını oluşturmaktadır. 1941'de kaleme aldığı "Yüksek Teknika Mektebi" isimli yazısında müspet bilgiler iklimini oluşturmaktan başka çare olmadığını söylemektedir (Şengül, 2015: 59). Necip Fazıl, Yüksek Fenler Mektebi olarak isimlendirdiği kurumu elmas ve altın sermaye olarak tanımlamaktadır. Bu mekteplerin maarif vekâletine bağlanmasını önemsemekte bu haliyle medeniyet dünyasında hak iddia edebileceğimizi öngörmektedir (Kısakürek, 2010b: 19). Bu sözleri sarf ettikten sonra birer gün arayla kaleme aldığı yazılarında bu okulun Maarif vekaletine bağlanmasını muhteşem bir fiil olarak görür ve memnuniyetle karşılar (Kısakürek, 2010b: 19-22).

Necip Fazıl teknik üniversitenin gerekliliğini şöyle açıklamaktadır:

Dünyayı avucunda tutan Avrupa hâkimiyeti, müspet bilgiler temeline dayalı; Garp medeniyeti bütün üstünlüğünü müspet bilgiler manzumesine borçlu...Maddeye hakimiyet, maddeyi bütün imkânları içinde istismar gibi, basit, fakat her şeyi esir edici azametli bir basite dayanan Avrupa üstünlüğü, yalnız bu cephesinin elde edilmesiyle iflasa sürüklenir; ruhi boyunduruk olmaktan çıkarılırdı. Garp üstünlüğüne dair yalnız bu teşhisi koyabilmek, koca bir intikal davasının, (Zümrüdüanka) kuşu gibi bir türlü enselenemiyen hedefini ele geçirmek, eksiği tamamlamaya doğru ilk adımı atmak demekti. Bunun için de Garp müspet bilgilerine tevarüs etmek, onu Dikilitaş halinde, yurdun göbek noktasına mıhlamak lazımdı... Bütün harplerini teknik cihazları sayesinde kazanan, korkunç emperyalizmasıyla koca Asya ve Afrika'nın ensesinde boza pişiren, yarı uyanık züppelerimize pisliğini bile misk gibi koklatan Avrupalı da idraksizliğimizi dibine kadar istismar etti. Gözümüzde, lazım tarafla bir tetkik mevzuu olmak yerine, her tarafla bir hayranlık ve inkiyat hedefi olarak (totem)leşti (Kısakürek, 2011: 144).

Bu kıymet hükmünde memleketin, iktisadi, zirai, ticari, askeri, sıhhi, bütün ihtiyaçlarının gizli olduğunu ifade eden Necip Fazıl, makineleşmek, cihazlaşmak, madde istiklaline sahip olmak davasında bir milletin teknisyenlerini yetiştireceği ocağı yani "Yüksek Fenler Mektebini" kurmasını önemsemektedir. Ayrıca yalnız fen sahasında belirli bir zaman dilimi içerisinde yabancı profesöre tahammül edilebileceğini söyler. Teknik sistemin büyük çapta yetiştirme ocağını kurup onu

verimlendirmenin bizi madde planında tümüyle zafere ulaştıracağını belirtmektedir (Kısakürek, 2011: 145).

3.3.2. Profesör Sorunu

Profesör, öğretmen ve tüm yetiştiriciler birer kalp ve ruh inşacılarıdır. Onun mimarıdır. İnsanı olgunlaştırmakla beraber topluma da yol göstermektedirler. Birleştirici ve tekamülcüdürler. Ruhları da dolu, maddi imkânları da yeterlidir. Bunlar sadece bilgi sahibi değil irfan sahibi şahsiyetlerdir. Yani yetiştiriciler kendilerine has bir bilme hassasına ermişlerdir. Hikmet, bu erişin en temel meyvesidir. Bu yüzden solculuk, sağcılık gibi hiçbir siyasi akıma yönelmemiş sadece hakikate doğru yol almışlardır (Tozlu, 1994: 132). Necip Fazıl, ruh kökümüzden olmayan, eser ve şahsiyet sahibi olmayan, en küçük ahlaki zaafı olan kimselerin üniversite profesörü olamayacağını belirtmektedir. Üniversite profesörü kendisini mücerret ve arayıcı ilim ve tefekküre adanmış büyük münevver örneğidir (Kısakürek, 2008: 353). Büyük münevver örneği olarak tanımladığı profesörlerin o dönem için yeterli sayıda ve düzeyde olmamasını ise gerçek ölçüde orta münevver kesiminin olamayışına bağlar. O, büyük mütefekkir, büyük âlim, büyük sanatkâr, büyük mühendis yani topyekûn büyük münevver diye isimlendirdiği topluma ufuk açacak kahramanların yetişmesinin ancak toplumun alt ve üst kısmını birbirine bağlayacak ve birbiriyle buluşturacak orta sınıf aydınınının varlığıyla olabileceğini düşünmektedir (Kısakürek, 2010c: 66).

Necip Fazıl'a göre üniversite demek yerli ve milli profesör demektir. Bu nedenle Necip Fazıl, kafaları milliyet ve şahsiyet temeline dayalı Türk profesörlerinin ilim yoğurması gereken üniversitelerde yabancı profesörlerin olmasını kabullenememekte, İstanbul Üniversitesinde, Arap dilini dahi yabancı profesörlerin okutmasını "gafletin bu rütbesi karşısında insan öfkesinden dilini yutar, felce uğrar" diye ifade ederek şiddetle karşı çıkmaktadır. Üniversiteleri milli ve şahsi ilim benliği sahibi Türk profesörleriyle baştanbaşa doldurup işe girişebileceğimiz gün, her türlü kıymetin çorap söküğü gibi birbirini takip edeceği kültür ikliminin kurulmuş olacağını söyler (Kısakürek, 2011: 142-145).

3.3.3. Avrupa'ya Gönderilecek Öğrenci

Necip Fazıl İdeolocya Örgüsü'nde kendisinin de bir zamanlar gittiği ve başarılı olamadığı yabancı ülkelerde yapılan eğitim konusunu ele alır. Avrupa'ya eğitim maksadıyla giden öğrencilerin milli şuurdan yoksun olduğu müddetçe, oralardan getirilecek şeyin gıda yani bilgi ve ilim yerine daima zehir olacağını belirten Necip Fazıl, onların içine giderken de onları içimize alırken de iflasını kabul etmiş bir mahkûmun tavrından kurtulamadığımızı belirtir (Şengül, 2015: 60).

Necip Fazıl, Avrupa'ya gönderilecek öğrenciler sorununu önemsemekte ancak Tanzimat'tan beri Avrupa'ya öğrenci gönderdiğimiz halde başarısız olmamızı gidişteki manasızlığın değil gönderişteki systemsizliğin neticesi olarak görür. Avrupa'ya gidecekleri, kurtarıcı rollerini aşılacak bir mefkûre, ahlak ve disiplin nefhetmek (kazandırmak), onları kabiliyetleri bakımından bu ana fikir etrafında seçmek, başlarına bu kıratta müfettişler oturtmak, hareketlerini an ve an denetlemek, başarılı olanları başarıları nispetinde ödüllendirmek, başarısız olanları aynı nispette cezalandırmak, bu ilkeleri taviz vermeden uygulamak gibi bir dizi önlem ve prensiple eksik gördüğü sistemin sorunlarından kurtulacağını öngörür (Kısakürek, 2011: 146-147).

Bu hususta Japonların yaklaşımını örnek gösteren Necip Fazıl, memleketlerine bir tek yabancı uzmanı almadıkları gibi buralara gönderilecek öğrenciler konusunda da oldukça titiz davrandıklarını ve gayet sert tedbirler aldıklarını söyler. Japonların bu tavrını doğru bulan Necip Fazıl, batıya gönderilecek öğrencilerde belli bir şuurun mutlaka oluşturulması gerektiğini düşünür, zira "kendi" olarak gitmek "kendi" olarak dönmenin temel şartıdır (Şengül, 2015: 60).

3.4. Dil Meselesi

Necip Fazıl'a göre eğitimin önemli sorunlarından bir diğeri ise Türkçenin doğru kullanılmamasıdır. O, herhangi bir lisanın içinde grameriyle türeyen, nüfuz eden bir başka dilin o lisanı sömüreceğini belirtmektedir. Uydurma dilin kâinatı yenisiyle değiştirmek kadar tabiat kanunlarına aykırı olduğunu ifade eden Necip Fazıl, kendi

öz kelimelerimizin yanı sıra bizim gramer mayamızda, bizim dil hançerimizin damgasıyla mühürlemek şartıyla, içimizdeki yabancı kelimelerin bize ait olduğunu söylemektedir (Kısakürek, 2011: 141).

Necip Fazıl, Türk dilinin içinde bulunduğu problemlerin çözümünde ilk iş olarak Büyük Türk lüğatinin oluşturulmasını salık verir: *“Öyle bir lügat ki, vatan haritası gibi, dışındaki tek kelime Türkçe değil, içindeki her kelime Türkçe... Lüğatin hayat ve vakiya uyması için ne kadar bilgiç ve titiz ölçüler gerektiğini tahmin edelim! ”* sözleriyle meseleyi ortaya koyar (Kısakürek, 2011: 140). "Bir dil: Bir Kâinat!" düşüncesine sahip olan Necip Fazıl, okullarda Türk gramerinin okutulmamasını, dilimizi kaybetmek için çıkarılmış bir davetiye gibi görür (Şengül, 2015: 64).

Türk gramerinin inceliklerini, ancak yabancı gramer usullerini kafamızda tercüme ederek bulabildiğimizi ifade eden Necip Fazıl, yabancı bir mektepte Fransızca gramer okuyan bir Türk çocuğunun, öğrendiği esasları kendi diline tatbik ederek Türkçenin gramerini kavrayabildiğini belirterek mekteplerimizden gramer derslerinin kaldırılmasına karşı çıkmaktadır. Gramer derslerinin okullardan kaldırılmasını, *"Binanın ayakta durma alışkanlığına güvenip, altındaki temeli kaldırmamıza benzeyen bu müthiş kararı"* şeklinde eleştiren yazar, gramer derslerini zaman kaybetmeksizin mekteplere tekrardan kazandırmamız gerektiğini belirtmektedir (Kısakürek, 2011: 141).

3.5. Eğitimcilerin Yetiştirilmesi

Aydoğan (2018), öğretmenliğin değerinin tarihin çetrefilli güzergâhında sapaşağlam durduğunu belirterek, ülkelerin ve devletlerin kurulmasının savaşlarla gerçekleşebileceğini lakin ülkelerin idamesinin, toplumların bağlılığının ve her türlü bilimin gelişmesinin öğretmenlere bağlı olduğunu ifade etmektedir. Nitekim Nizamülmülk'ün kurduğu medresenin Gazali'siz kurumsallaşamayacağını, Yunan uygarlığının Sokratsız ve Aristosuz oldukça eksik kalacağını ve Osmanlı Devleti'nin öğretmensiz ne kurulabileceğini ne ülkeler fethedebileceğini ne de 600 yıl boyunca varlığını sürdürebileceğini söyleyerek Toplumların tarihsel süreç içerisindeki öneminde öğretmenlerin ayrı bir yerinin olduğunu belirtmiştir (Aydoğan, 2018: 56).

Necip Fazıl, İslam inkılabında talebenin, anne ve babasından ziyade; alacağı bilgiden, benimseyeceği ahlaktan, bürüneceği tavır ve edaya kadar her şeyi hocasından alacağını ifade ederek eğitimcinin önemini belirtmektedir (Kısakürek, 2008: 245). Necip Fazıl o dönem için *"Memur ve zabıt mütekaitleri, ehliyet vesikası sahipleri, orta muallim mektebi mezunları, herhangi bir mektep mezunları, Üniversite mezunları, yüksek muallim mektebi mezunları, Avrupa üniversiteleri mezunları"* olmak üzere 7 farklı yetiştiricinin yani muallimin olduğunu, bu farklılığın ise eğitici yetiştirme hususunda etkili bir eğitim sisteminin olmadığını kanıtı olarak görmektedir. Eğitim sistemindeki bu sorunun öğretmen ve öğrenci yetiştirme işinin iç içe olması sebebiyle en nihayetinde öğrenciyi de etkilediğini düşünmektedir. Bu sebeple eğitimcilerin yetiştirilmesi mevzusunda bir sistem geliştirememiş olmamızı büyük bir eksiklik olarak görür. Bu hususta özellikle *"fikir, terbiye ve teşkilat bakımından görülmemiş bir derinlik ve incelik belirtecektir."* şeklinde ifade ettiği Yüksek Muallim Mektebinin geliştirilmesini önemser (Kısakürek, 2008: 247).

3.6. Halk Eğitimi

Necip Fazıl'a göre, eğitim sorunlarının aşılmasının bir diğer yolu ise halk eğitimidir. Zaman içerisinde eğitimini tamamlamış fakat gelişmekte olan hayatın gerisinde kalmış veya çeşitli sebeplerle eğitimini tamamlayamamış vatandaşların kesinlikle çağın bilgi değerleriyle donatılması gerekmektedir (Şengül, 2015: 64).

Necip Fazıl, o dönem için Türk ocakları ve Halk evlerinin maarif eliyle devletleştirilmesinin bu konudaki problemin aşılmasına fayda sağlayacağını düşünür. Bilhassa geniş ölçüde bir varlık ifade eden halk evlerinin mana sahasında zenginleştirilmesi ve yepyeni bir ruhla doldurulması gerektiğini belirtir. Her vilayet ve kazadaki öğretmen, doktor, teknisyen, münevver, sanatkâr planlı bir biçimde halk evlerinde görev almalı ve vatandaşlara konferans, muhasebe, münakaşa, temsil, sinema, konser ve daha farklı nice toplantılar düzenleyerek halk evlerini yepyeni bir yetişme ve yetiştirme ocağı haline getirmelidir. Necip Fazıl, bu haliyle halkevlerinin milli kültürün yaşatıldığı bir çatı haline getirileceğini ve irfan tarihimizde gerçek anlamda bir inkılabın yapılmış olacağını söyler (Kısakürek, 2011: 149).

3.7. Kütüphane ve Müze Meselesi

Bilginin devamlı artış gösterdiği ve geliştiği bilgi toplumunda, bilgiye önem veren, bilgiden nasıl yararlanacağını bilen, bilgiyle beraber kolektif düşünebilen, aktif bireylerin yetiştirilmesi toplumun her kesiminde ve alanında başarı açısından önem arz etmektedir (Ekici ve Önal, 2012: 139). Eğitim kurumları sağladıkları eğitim sistemi ile öğrencilerin çok yönlü gelişmesine katkı sunarken kütüphane hizmetleri ile de öğrencilerin kültürel ve sosyal becerilerinin gelişmesini sağlarlar. Kütüphaneler okulların günümüzde olmazsa olmazlarından. Öğrenciler kütüphaneler ile kişisel ve zihinsel gelişimlerine katkıda bulunurken, bilgiye ulaşmalarının yanı sıra sosyal faaliyetler ile etkili bir iletişim gerçekleştirmiş olurlar. Bu etkileşim ile öğrenciler bedensel ve ruhsal olarak kendilerini geliştirirken etkili iletişim kurmayı, kültürel yönden kendini geliştirmeyi, iş birliğinde bulunarak toplum içerisinde uyum sağlamayı ve motivasyonunu yüksek tutmayı sağlar. Ayrıca öğrenciler kütüphaneler vasıtası ile teknolojiye gelişmeleri de yakından takip etmektedir (Dalkıran, 2013: 179).

Müze ise koleksiyonların, inceleme, etüt ve zevk almak amacıyla yerleştirildiği binalara verilen isimdir (Allan,1963:5). Kültür Bakanlığının 1989 tarihli yönetmeliğindeki tanıma göre müzeler: "Kültür varlıklarını tespit eden, bilimsel metotlarla açığa çıkaran, inceleyen, değerlendiren, koruyan, tanıtan, sürekli ve geçici olarak sergileyen, halkın eğitimini ve bedii zevkini yükselten, dünya görüşünü geliştirmede daimî etkin olan kuruluşlardır." (Gerçek, 1999: 11). Müzelerin eğitime katkılarını ifade eden tanım ise Atagök'e (1999) göre, öğrencilerin yaratıcılık, mantık, gözlem, hayal gücü ve beğeni duygusunun oluşmasına ve gelişmesine olumlu katkıda bulunabilecek yaygın eğitim kurumları olarak ifade edilmiştir (Atagök, 1999: 137).

Bu tanımlar çerçevesinde, adım başına cami, medrese, kütüphane dikmiş olan bir milletin çocukları olarak tüm ilmi çalışmaları içinde barındıran kütüphane ve tarihin canlı şahidi olan müzelerimizin varlığını oldukça gerekli gören Necip Fazıl, bu konuda yapılanları fazlasıyla eksik bulur. Yazarın asıl istediği halkın her türlü ulaşımına açık Milli Kütüphanedir. Büyük merkezlerde Milli Kütüphanelerin birer şubesini açmayı ve buralarda kendi öz köklerimizden, bütün dünya kültürüne kadar

var olan tüm eserleri bulundurmaya elzem görür. Vatanımızın tarihi zenginlik açısından çok şanslı olmasının müze ve kütüphaneler olmadan bir anlam ifade etmediğini belirterek, önemli olanın bu zenginlikleri gelecek nesillere aktarmayı sağlayacak kurumlarının yaygınlaştırılması olacağını söyler. *"Yüz yıldır milli kütüphanesini ve müzelerini kuramamış bir maarif cihazını, pantolonu olmayan bir adamı giyimden bahsetmesi kadar zavallı bulmaz mısınız?"* sözleriyle de meselenin önemini betimlemektedir (Kısakürek, 2011: 151).

3.8. Mektep Kitapları ve Dünya İrfanını Nakil İşi

Kitap, çocukların bilişsel, duygusal, psiko-motor gelişimlerini destekleyen, dil, sosyal ve ahlaki gelişimlerine de doğrudan etki eden önemli bir araçtır. Çocuklar kitap sayesinde düşünme, problem çözme, yaratıcılıklarını ve yeteneklerini geliştirme fırsatlarına sahip olurken, doğaya, insanlara, diğer canlılara ve olaylara karşı da hassasiyet geliştirmektedirler. Bunlarla beraber kitap, çocukların kişilik gelişimine katkı sağlamakta, duygusal ve ruhsal ihtiyaçlarının karşılanmasında da önemli ölçüde etki etmektedir (Tanju, 2010: 30).

Temel edebiyat eserlerini okul çağından başlayarak tüm hayatları boyunca okuyanlar, hissî, fikrî ve zihnî eğitimlerini geliştirmekle beraber dil duygularını ve kendini ifade etme becerilerinde geliştirmiş olurlar. Temel edebiyat eserlerinin okutulması ile dilbilgisi eğitimi de yapılmış olur ki bu durum dil düzeninin korunmasını sağlar. Bu vesile ile insanların tam ve doğru bir biçimde anlaşması sağlanır (Sinanoğlu, 1958: 438-439).

Çocukların her manada gelişimine büyük katkı sağlayan kitapların okullarda yetersiz olması ve öğrencilerin kendilerini yetiştirebilecekleri istenen seviyede kitapların olmaması Necip Fazıl'a göre eğitim konusundaki önemli sorunlardan bir diğeridir.

Necip Fazıl, Tanzimat'tan beri gerçek anlamda milli ruh ve şuuru aşıl原因 bir kitabın yazılmadığını ifade ederek, dünya çapında şairimizin, romancımızın, bestekârımızın, idarecimizin ve politikacımızın olmamasını yedi yaşındaki çocuğa sunmak için kendi çapımızda bir okuma kitabımızın olmamasına bağlar (Kısakürek,

1968: 48). Nitekim 1940' da kaleme aldığı yazısında " *Eskimo çocukları bile, Türk çocuğunun önüne serdiğimiz mektep kitaplarından daha olgun, daha verimli, daha hesaplı, daha metotlu, daha unsurlu, daha maddeli ve daha az yanlışlı talim ve terbiye vasıtalarına maliktir* " diyerek bu yoksunluğun büyük bir faciadan ibaret olduğunu belirtmektedir (Kısakürek, 2010: 215).

Eğitimimizin önündeki bir diğer önemli engel ise dünya irfanının nakil işidir. Necip Fazıl bu konuyu mektep kitapları ile bağlantılı bir biçimde ele almıştır. Batının ilim ve irfanını anlamının önemli bir yolu Batıya ait eserlerin dilimize mana ve özünü beraber tercüme edilmesi ile mümkündür. Necip Fazıl'ın "*Bir azametli hareket*" olarak nitelendirdiği bu konu eğitimin planlanmasında ilk hamle olmuştur. Ancak okuma kitapları konusu daha önemli ve öncelikli olması gerekirken zamanla başka hamlelerin gölgesinden bırakılmıştır. 1968'de kaleme aldığı bir diğer yazısında ise bu tür kitapların "*Frenklerden üstünkörü kopya edilen birtakım cicili bicili, (ofset) baskısı kemiyet cümbüşlerinden ibaret* " olmamasını ister (Şengül, 2015: 62).

Son dönem Osmanlı aydınını eleştiren Necip Fazıl Avrupa'dan öğrenme ihtiyacı hususunda onlarla aynı görüştedir. "Azametli bir kütüphane" olarak tanımladığı Batı kültürünün her alanda Türkçeye ivedi bir biçimde çevrilmesi gerektiğini düşünür. Necip Fazıl'a göre kültürlenme davasında batı kültürü Yunan'dan Roma'dan Rönesans sonrası ortaya çıkan sanat akımlarından bilim ve ideolojilere kadar Batı kültürü tanınmalıdır (Duran, 2005: 80).

Dünya irfanını nakil işi olarak ele aldığı mevzuda tercüme eserler konusunu mühim bir ihtiyaç olarak gören Necip Fazıl, dünyanın her tarafında ayniyet ifade eden hakikatleri benimseyip kendi usullerimize göre telif etmenin önemine değinerek, başka milletlerin eserlerini kendi anadilinin aynasında görmemiş olan bir milletin kıyamete kadar eser veremeyeceğini, kalıcı eserler verme noktasında zorlanacağını ifade eder. Ayrıca bütün garp ve şark irfanının baş eserlerini, kökümüz olan Osmanlıcadaki baş eserlerle beraber ele alarak eğitim sistemimizde yer vermemiz gerektiğini belirtir (Kısakürek, 2011: 150).

3.9. Okutmayı Geliştirme ve Genişletme

Necip Fazıl'ın yaşadığı dönem için bütün dünya maarifinin baş meselesi olarak gördüğü problemlerden bir diğeri ise okur-yazarlık oranının düşük olmasıdır.

Milli Eğitim Bakanlığının verilerine göre yazarın okuma yazma sorununu ele aldığı döneme en yakın yıl olan 1945 yılında ülke genelinde 6 yaş üstü vatandaşların okuma yazma oranı % 30,22 olarak görülmektedir (MEB,2019). Bu mevzunun ülke genelinde nicelik olarak genişlemesi gerektiğini *"Okutmalyız, bildiğimiz ve başardığımız kadarıyla, mümkün merteye çok insan okutmalyız"* şeklinde ifade etmekle beraber nitelik planında en mühim esaslardan birisi olduğunu söylemektedir (Kısakürek, 2011: 134).

Esasında bir kemiyet (nicelik) işi olan bu meselenin, bir keyfiyetle (nitelik) beraber ilerlemedikçe yerinde saymaktan daha zararlı olduğunu ise *" Bin kişilik bir cemiyette 900 kişinin imzasını atabilecek ve (Karagöz) gazetesini sökebilecek kadar okur-yazar olması mı; sadece yüz kişinin tam okur-yazar ve her türlü fikir çilesiyle dolu olması mı, o cemiyet hesabına üstün bir not belirtir? "* şeklinde sorgulayarak açıklamaktadır (Kısakürek, 2008: 363).

Necip Fazıl, İdeolacya Örgüsünde okur-yazar konusunda sorumlu tuttuğu harf inkılabı konusundaki tereddütlerini de sorularla dile getirmektedir. Eski harflerin öğrenilmesindeki zorluğun eğitim metotlarındaki sıkıntıdan mı yoksa harflerden mi kaynaklandığını sorularıyla tartışmaya açarak, Latin harfleri dünyasına mensup bir bilim adamının dünyadaki en ince ve olgun harfler olarak "Arap harfleri"ni gösterdiğini yalnız kendi milleti için, kültür kökünü değiştirmek gibi bir sorun olmasa bu harfleri tavsiye edeceğini belirtmekle beraber Japonların garptan tüm müspet bilgileri almalarına rağmen, dünyanın en zor harflerinden oluşan kendi alfabelerini muhafaza etmelerini oldukça manidar bulur. (Kısakürek, 2008: 361-362)

3.10. Sanat ve İlim Hareketlerini Koruma

Necip Fazıl " *Maarif cihazı iş külçesinin en cevherli kısmını teşkil eden bu cephe* " biçiminde tarif ettiği sanat ve ilim hareketlerini doğurma ve korumayı eğitimin temel meseleleri arasında görmektedir. Ayrıca Necip Fazıl, sanat ve ilim adamlarının kendi öz varoluşları içinde serbest bırakılmasını, ruhuna müdahale etmemek şartıyla iktisadî faktör ve içtimaî rol bakımından devletleştirilmesini ister. Bu suretle sanat ve ilim adamı, kendisini koruyan ve destekleyen devlet ve cemiyete karşı kendisini her manada mesul hissedip keyfiyet ve kemiyet bakımından sanatını yüceltecektir (Kısakürek, 2011: 148). Necip Fazıl, devlete ve cemiyete karşı sorumluluklarını yerine getirecek olan sanat ve ilim adamlarının sahip olması gereken bir diğer meziyetin ise halk terbiyesi olduğunu belirtmektedir. Bu sorumluluk halka fildişi kulelerden bakılmasına engel olacak ve halkın problemlerini küçümsemeyen ciddi eserler ortaya çıkacaktır. Bu sebeple tiyatro, sinema, sergi, orkestra, kulüp ve sanat sarayları gibi şubelerin kurumlar bazında açılmasını teklif eder. Ancak her noktada olduğu gibi bu sanat şubeleri de milli ve manevi kimliğe sahip olmalıdır. Özellikle sanat sarayları " *Şimdiki şahsiyetsiz ve maskara (kübik) inşalara karşı yeni Türk üslûbunun örneği olmalıdır* " der (Şengül, 2015: 65).

SONUÇ

Necip Fazıl, Cumhuriyet dönemi fikir ve düşünce hayatının şüphesiz en renkli ve farklı isimlerinden olmakla beraber Cumhuriyet döneminde İslamcı anlayışın en etkili ismi olarak sağ ve muhafazakâr her kesim tarafından kabul görmüştür. Necip Fazıl'ın düşünce dünyasını anlayabilmek için Cumhuriyet Dönemi öncesi ve ilk yıllarında yaşanan köklü değişimi iyi analiz etmek gerekiyor.

20. asrın başlarından itibaren fikir ve siyaset hayatımızın yetenekli fikir adamları aynı konu ve temalar çevresinde dolaştılar. Siyasi hayatın eleştirisi yapılırken öncelikle meşrutiyet eleştirisine ağırlık vermişlerdi. Demokrasi, anayasa, sosyal yapı, sosyal yapıda kadının yeri, Müslümanların batı edebiyatıyla karşılaştıktan sonra birbirleri ve parti içindeki süreci, fikir hayatı ve toplumdaki çeşitli buhranlar, din ve taassup üzerine düşünceler, İslam aleminin içinde bulunduğu durum ve İslamlaşmanın anlamına dair düşünceler, İslam devletinin siyasi yapısının ne olması gerektiği konusu üzerine dair fikirler üzerine meşrutiyet döneminin fikir adamları, alimleri, şairleri genel itibarıyla ortak sonuçlar buldular. Bu konular cumhuriyet döneminde hatta günümüzde de güncelliğini koruyan mevzular olarak devam ediyor. Ancak aynı konular devam etmesine rağmen siyasi şartların tamamen değişmiş olduğunu görüyoruz. Bu değişim içerisinde en mühim olan konu dinin siyaset ve toplum hayatında belirleyici faktör olmaktan çıkmış ya da çıkarılmış olmasıdır. Dinin bireylerin vicdanlarına hapsedildiği bir döneme girilmiştir. Cumhuriyet'ten önceki dönemde fikir adamlarının hedef kitlesi tümüyle Müslümanlar iken yaşanan bu köklü değişim ile Cumhuriyet dönemiyle beraber Müslüman düşünürlerin hedef kitlesi sadece Müslümanlar değil, herkeştir. Çünkü bu değişim sebebiyle İslam yeniden herkese etraflıca anlatılması gerekir. Bu dönemde Müslümanlar üzerinde devlet hem eleştiricidir hem de Müslümanlar İslam dini ile doğrudan doğruya horlanmıştır (Özdenören, 1994: 120-121). Bütün değer yargılarının değiştiği, tarih ve kültür bağlarının tümüyle zedelendiği, aidiyet duygusunun zayıfladığı, özgüvenin azaldığı, devlet yönetimi paradigmasının yön değiştirdiği bir dönemde özellikle Abdülhakim Arvasi ile tanıştıktan sonra Necip Fazıl gerçeği ortaya çıkıyor ve 1930'lu yıllardan 1980'li yıllara kadar devam ediyor.

Necip Fazıl İslam'ın ve Müslümanlığın bu denli hor görüldüğü bir dönemde bu sebeplerden ötürü İslam anlayışını siyaset ve topluma dair her alanda açıklamaya bir sarraf hassasiyeti ile gayret eder. Tarihten siyasete, dini düşünceden tasavvufa, edebiyattan şiire her alanda zengin ve çeşitli fikir dünyasıyla insanların inanç ve düşünce yaralarını sarmayı kendinde görev addeder. Bu görev bilinci Abdulhakim Arvasi ile tanıştıktan sonra tam manasıyla belirginleşir ve olgunlaşır. O günden sonra bu dava şuuru kendisini hiç bırakmamış ve ömrünün sonuna dek bunun mücadelesini fikirleri, şahsiyeti, karakteri, yeteneği ve aksiyoner duruşu ile sürdürmüştür.

Necip Fazıl'ın düşünce sistematüğinden ziyade düşünüş tarzı da üzerine dikkatleri çekmektedir. Onu diğer düşünürlerden ayıran önemli farklardan biri de taşıdığı ve her hal içinde kendini gösteren "fikir öfkesi"dir. İdeolojik ayrışmaların şiddetli bir biçimde cereyan ettiği bir dönemde, Necip Fazıl'ın kitlelere fikir öfkesini aktarırken gösterdiği başarı dikkatleri çekmektedir. Necip Fazıl'ın eserlerinin tümüne bakıldığında açık bir biçimde düşüncelerinden ziyade fikir öfkesinin galip geldiği ve bu heyecanın beslediği şiirsel bir coşku mevcuttur. Bu durum konferanslarında da kendini göstermektedir. Hitap ettiği kitleler arasında ki kültürel ve yaş farklılıklarına rağmen söylemlerini popülerleştirebilmesinde bu mücadelecî, coşkulu ve etkili anlatımın önemli bir yeri vardır (Emre, 2008: 52).

Necip Fazıl, siyaset, toplum ve devlet başta olmak üzere bütün mevzulara dair fikirlerini abideleştirdiği davanın adını Büyük Doğu olarak belirlemiştir. Necip Fazıl'a göre her şey yeni baştan tanımlanmalıydı. Doğu, Batı, ruhumuz, kendimiz, madde ve manaya bakışımız, geçmişimiz, bugünümüz, geleceğimiz, siyasetimiz, dilimiz, tarihimiz ve dinimiz. Başta ideolocya örgüsü olmak üzere tüm eserlerinde Büyük Doğu davasını yeşertme gayreti içerisinde olmuştur. Büyük Doğu, Türk aydın ve toplumunun karşı karşıya kaldığı tüm sorunlara karşı yıllardır kendi dışında aradığı çarenin kendi içerisinde, kendi ruh kökünde olduğunu tüm açıklığıyla ortaya koyan davanın adıdır. Büyük Doğuya göre biricik dünya görüşü İslam'dır. Büyük Doğu davasının anlatıldığı başucu eser ise İdeolocya Örgüsüdür. Necip Fazıl, Büyük Doğu davasının baş eseri İdeolocya Örgüsünü anlatırken, ' Ben, arının peteği hendeseleştirmeye memur bulunması gibi bu eseri örgüleştirmek için yaratıldım. Şiirlerim de piyeslerim de hikayelerim de ilim ve fikir yazılarımda da sadece bu eserin belirttiği bina etrafında bir takım "müştemilattan" başka bir şey değil...' der.

Necip Fazıl'ın fikri dünyasının yansıması olan Büyük Doğunun temelinde ilk olarak İslam ve tasavvuf vardır. Necip Fazıl'a göre İslam'ın dışı şeriat içi, ruhu ise tasavvuftan ibarettir. Büyük Doğu'yu tarif ederken *“rüzgardan hafif topuklarla içimizdeki iklimlere doğru ince ve ruhani bir sefer”* sözleriyle davanın özünde tasavvuf gerçeğinin var olduğuna işaret etmektedir. Büyük Doğunun özünde İslam anlayışının olduğunu şu sözlerle açıklar: "Ve biz, kainat görüşünün İslam'da, dünya görüşünün İslam'da, insan görüşünün İslam'da, iktisadi ve içtimai adalet görüşünün İslam'da, müspet bilgiler görüşünün İslam'da, güzel sanatlar görüşünün İslam'da, kadın görüşünün İslam'da, devlet görüşünün İslam'da, ordu görüşünün İslam'da, siyaset görüşünün İslam'da bulunduğu ve bütün bu davaları ancak yirminci asrın ruh ve kafa çilesi içinde süzülecek bir tahlil ve terkip gözünün heykelleştirebileceğine ve bu heykelleştirme işinin bütün cihanda eşi görülmemiş bir ideolocya binası kuracağına, onun da isminin hem zaman ve hem mekan ölçüsüyle "Büyük Doğu" olduğuna inanıyoruz!" (Kısakürek, 2008: 104). Büyük Doğu'yu İslam'la bağdaştırırken, İslam'ın topyekûn ruhu, hikmeti, ahlakı, edebi, eşya ve hadiselerle bakışı, bu dünya ve ötelerin dış ve iç nizam sırrı, var oluş sebebi, ölümsüzlük yolu, bütün illiyetler ve gâyetlerin, herşeyin tasavvufta saklı olduğunu belirtir.

Büyük Doğu davasının anlatıldığı İdeolocya Örgüsü Doğu-Batı karşılaştırmasıyla başlar. Burada ki Doğu ve Batı kavramları mekândan çok zamanı yani maddeden ziyade manayı ifade etmektedir ve Necip Fazıl'ın fikir dünyasında ki tüm konularda hemen hemen bu kıyasın varlığı görülür. Necip Fazıl'a göre Batı, Eski Yunan, Roma ve Hristiyanlığın birleşiminden ibarettir. Burada Yunan aklı, Roma düzeni, Hristiyanlık ise ahlakı temsil etmektedir. Necip Fazıl'a göre Yunan Aklının özünü Sokrat, Platon ve Aristo oluşturmaktadır. Batı tefekkürünün usülcü ve maddeci zihniyetinin temelinde bu isimler vardır. Yunan aklı eşyanın özünden ziyade kabuğunu şekillendirmiştir ve tüm Batı alemini etkisi altına almıştır. Yunan aklını kuru akıl olarak tanımlayan Necip Fazıl Allah'ın kuru akla ne kadar hak ve imtiyaz vermişse Batı'nın bunlara sahip, kuru aklı nelerden mahrum etmişse Batı'nın hepsinden yoksun olduğunu belirterek Batı'nın mana ve değere verdiği anlamın Doğu'dan farklı olduğunu belirtir. Doğu ise başta İslamiyet olmak üzere farklı dini anlayışların menbağıdır. Farklı dini anlayışlar olmasına rağmen Doğu'ya asıl

manasını veren İslamiyet'tir. Doğu ve Batı anlayışına ruh ve zihin konusundaki farklılıkları yönünden bakan Necip Fazıl, İnsanoğlunun maddenin ötesini kurcalama ve ötelerin rüyasını yaşama cehdi ile mucizeler bahçesinin renk ve ışık yüklü ufkunu yalnız Doğu'da bulduğunu belirtir ve bizim ruh kökümüzle Doğu'ya ait olduğumuzu söyler. Bu bağlamda Büyük Doğu kavramının köküyle doğuya dallarıyla batıya ilişik olması gerektiğini belirtir. Türk milletinin Doğu ve Batı dünyaları arasındaki sırrı ruh ve kafa planında harmanladığı vakit asliyeti ve şahsiyeti ile beraber tarih sahnesindeki yerini üstün bir ahenkle alacağını öngörür.

Büyük Doğu anlayışında Milliyetçiliğin de önemli bir yeri vardır. Necip Fazıl'ın milliyetçilik anlayışı Müslümanlıkla tümüyle birleşmiş ve bu yönüyle ırkçılıktan tamamen ayrılmıştır ve Necip Fazıl'a göre Türk Müslüman olduğu için Türk'tür. Bu sebeple Necip Fazıl yerli ve milli bir anlayışla Türk-İslam sentezinin sözcüsü olmuştur ve Büyük Doğu düşüncesi Anadolu topraklarında yeşerecektir.

Buraya kadar ele alınan meselelerde Necip Fazıl'ın düşünce dünyasına dair öne çıkan başlıklarla bir çerçeve çizilmeye çalışılmıştır. Necip Fazıl'ın hayatı boyunca düşüncelerini ifade ederken göze çarpan özelliklerinden birisi de Cumhuriyet Dönemi'nin ilk yıllarında yaşanan sorunlar sebebiyle Anadolu coğrafyasında İslami ahlak ve şuurla donanmış bir nesil yetiştirme gayretidir. Necip Fazıl'ın eserleri, mücadelesi, fikirleri ve hayatı incelendiğinde kendisini ideal genci yetiştirmeye adanmış görülmektedir. Bu nesli Necip Fazıl, "Özlenen Nesil" olarak tarif etmiş ve yazılarında, konferanslarında, söylemlerinde umudunun gençlerde olduğunu ifade ederek muhattap olarak kendisine daima gençleri almıştır. Özlenen neslin yani ideal gencin Necip Fazıl'a göre en belirgin özelliği İslam şuuruyla donanmış olmasıdır. Çünkü O'na göre İslam İnkılabının ruhunu dökeceği kalıp gençliktir. Tümüyle İslam şuuruyla donanmış gencin rol modeli ise "Gaye insan-Ufuk Peygamber" olarak tanımladığı Hz. Muhammed ve Sahabedir. Bu gençlik "Zaman bendedir, mekân bana emanet" şuuruyla her türlü değişime açık fakat İslam anlayışına da en mahrem noktalarına kadar hâkim olmalıdır. Yani Gelenekleriyle beraber geleceğe yürümelidir. Bu şuurla genç, dininin, dilinin, beyninin, ilminin, ırzının, evinin, kininin, kalbinin davacısı olacak ve tüm insanlığa model olacak bir biçimde hakimiyeti Hakk'ın bilecektir.

Necip Fazıl İman ve Aksiyon adlı eserinde ideal gencin vasıflarını detaylıca açıklamıştır. Bu önermesini on bir madde ile sıralamıştır.

Özlediği ve beklediği neslin on bir vasfı vardır(Kısakürek, 2017: 129-134):

1. Aşk
2. Üstün akıl ve sır idraki
3. Nefis muhasebesi
4. Eşya ve hadiseler tahakküm ve onları tasarruf mizacı
5. Aksiyon ruhu
6. Gözükaralık
7. Fedakârlık ve Disiplin
8. En derin merhamet içinde en keskin şiddet
9. Başta samimiyet, her şubesiyle O'nun ahlakı
10. Zarafet ve estetik
11. Tek ümmet modeli olarak sahabeyi almak

Necip Fazıl'a göre ideal gencin sahip olması gereken ilk özellik aşktır. İnsanlığa, İslam anlayışıyla örnek ve öncü olacak gençliğin öncelikle inancını aşkla taçlandırması gerekir. Aşkın yerini hikmeti kalmayan kabuk bilgilere terk edince milletlerin iddiasını kaybettiğini belirten Necip Fazıl, Allah'ın aşksız adama ve cemiyete rızasının olmadığını vurgular. Kâinatın yaratılışındaki sırrı aşkla açıklayarak Allah'ın aşka üstün bir kuvvet ihsan ettiğini batıla, yanlışla, faniye dahi aşkla bağlanmanın bir imtiyazı olduğunu belirterek cemada, nebata, hayvana dahi tesir eden aşkın asıl hedefinin gençlik olması gerektiğini arzular. Necip Fazıl'ın bir damla aşkla tutuşturup yanmasını istediği gençlik, bu ızdırabı ölçüsünde yetişebilir. İhtirasla, şehvetle, çıkarıcılık ve sahtekarlıkla kaplı bir yürek, ancak aşkla yenilenebilir. Bu ateşle tutuşan bir gencin kalbi, tüm sahte yolların önünü tıkar (Tozlu, 1994: 130).

Aşkla beraber ideal gencin sahip olması gerek ikinci önemli özellik sır idraki yani üstün akıldır. Necip Fazıl, Sır idrakini kaba mantığın derin idrake teslim olmuş hali olarak açıklamakta ayrıca küfrün ucuz ve kolay oyununu bozucu bir şuur ve idrak ile ideal gencin üstün akıl çerçevesinde bir diyalektik sahibi olması gerektiğini

istemektedir. Üstün akıl bir gencin maddi aleme olan abartılı bağıını önler ve insanın mana alemine yani kendi iç alemine doğru bir keşif yolu açar. Şeriatın o mukaddes anlayışıyla üstün akıl şuuruna eren gencin sahip olması gerek diğer özelliği nefis muhasebesi ve mücadelesidir. Bu mücadele bilhassa gencin kendisiyle olan hesaplaşmasıdır. Ayrıca Necip Fazıl bu hesaplaşmanın aile, çevre ve mektepten alınan hazır bilgiler içinde yapılması gerektiğini söyler. İdeal gencin bu hazır bilgileri de titiz bir inceleme ve değerlendirmeden geçirmesi gerekir. Bunun ardına Eşya ve hadiselerle tahakküm ve onları tasarruf mizacı geliyor. Bu durumu Necip Fazıl şahsiyet sahibi olmak olarak özetler. Eşyada ve insanda yok olmamanın yolu şahsiyet sahibi olmaktır. Dört asırdır kaybedilen bu özelliğin maddeye, nefsine, muhitine, dünyaya ve münasebet halindeki insanlara hâkim bir tavra sahip olmak ideal gencin vasıflarındandır. Şahsiyet sahibi bir genç aksiyon ruhuna da sahip olmalıdır. Aksiyon üstün işe sirayet etmiş üstün fikir demektir. Yani aleladdenin üstü; harika yenilik ve çetinlik şartları içinde insanın kendisini ve cemiyetini aşma gayreti ve her işte imkânların üstüne çıkma ve engelleri aşma çabasıdır. Fikir olmadan aksiyon olmaz. Fikir de imansız bir anlam ifade etmez. Bu çerçevede inanmış fikrin maddeleşmek için ayaklanması aksiyonu doğurur. İslam'ı imanının bitmez tükenmez aksiyonu olarak tarif eden Necip Fazıl, Peygamberin ve sahabelerin öne çıkan iki büyük hasletini hikmet ve aksiyon ruhu olarak görür ve ideal gencinde bu şuur ve inançla donanmış olmasını arzular. Aksiyon ruhuna sahip bir genç inandığı değerler uğruna mücadele etmekten geri kalmayacak yani gözükara olacaktır. Bu şuura sahip bir genç bilhassa nefisinden fedakârlık gösterecek ve çalışmalarında da disiplinli olacaktır. En derin merhamet içinde en keskin şiddet anlayışı da ideal gencin sahip olması gereken vasıflardandır. Hissiyatında samimi ve duruşunda zarif ve estetik bir görüntüye de sahip olmalıdır. İslam şuuruyla donanmış gencin rol modeli ise "Gaye insan-Ufuk Peygamber" olarak tanımlandığı Hz. Muhammed ve Sahabedir.

Büyük Doğu çatısı altında İslam ahlak ve şuuruyla tasavvufun derinliğinde şahsiyetine kavuşmuş, kökleri doğuda dalları batıya uzanmış bir vaziyette yerli ve milli bir duruşla “Anadolu genci! Büyük Doğu idealinin ruhlar üzerindeki müşahhas nakşı olarak aşağıdaki 9 maddelik idrak seviyesine yükseldiğin ân her şey tamamdır (Kısakürek, 1998: 331-332):

1. Tarihini, Garba karşı taarruz, müdafaa ve manevî teslimiyet diye üç devreye ayır ve her devrede mevkiini tespit et! Birinci devrede bahtiyar, ikinci devrede öksüz, üçüncü devrede kölesin!
2. Dininin safiyetini ve bütün zaman ve mekân hâkimiyetini, derin bir vecdi içinde şuurlaştır; ve onu, ham yobaz ve kaba softayla, aynı kolun ters mümessili ahmak kâfire karşı korumanın usulünü öğren!
3. Son yüz küsur yılın satıh üstü budala taklit gayretini en gerçek kıymet hükmüne bağla ve Rumeli yoluyla gelen Yahudi, kozmopolit, emperyalist tesirleri, elle tutarcasına teşhis et! Artık sende, yüz küsur yıldır köpürtülen gerilik, ilerilik masallarını yutacak göz kalmasın!..
4. Siyasette, idarede, edebiyatta, fikirde, sahte kahramanlarla gerçeklerini ayırmayı bil; ve bunların gerçeklerini sana unutturmak ve sahtelerini de yutturmak için yalancı ilim imaline kadar gidildiğini kesret!
5. Milliyetçiliği sadece belli başlı bir ruhun zarfı diye anla, mazruf dururken zarfı mefkûreleştirme; ve bu zarfın mekânını Anadolu kabul et! Anadolu olma kalma, bu ölçü çerçevesinde Anadolucu ol!
6. Kendini en merhametsiz nefis muhasebelerine tâbi kıl, zaafılarınla kuvvetlerini gayet iyi hesap et; ve Türk genci diye karşına çıkacak tipleri, maddelerinden ruhlarına kadar ezici bir heybet sahibi olmaya bak! Onlar, bütün fâni dünyalarıyla sadece nefsin, sense ruhun muhatabısın! Onların yolu pek kolay, seninkiyse çok çetin...
7. Aşk, vecd, heyecan seciyesi...
8. Hamle, teşebbüs, taarruz psikolojisi...
9. Ev sahipliği tavrı ve hâkimiyet edası... Anadolu genci! Sen ol artık, ol ki bizde rahat ölelim! ”

Tüm bu çerçevede Necip Fazıl'a göre aşk iştiağıyla yanan, üstün akıl sahibi, aksiyoner, samimi, gözükara, kim olduğunu bilen, disiplinli bir biçimde yönünü belirlemiş, Peygamber ve sahabe ahlakıyla donanmış bir vaziyette topluma örnek ve öncü olacak olan genç, çevresini ve toplumu harekete geçirecek ve İslam anlayışının gösterdiği doğrultuda toplumsal dönüşümü başlatacaktır. Necip Fazıl'ın gelecek tasavvuru, ideal gençlik oluşturma gayreti seneler sonra Türk siyaset, düşünce dünyasında mühim derecede karşılık bulmuş, Necip Fazıl'ın düşünceleri tamamen olmasa dahi büyük oranda kendisini gerçekleştirmiştir (Aydoğdu, 2018, 1625). Nitekim Necip Fazıl'ın İdeolocya Örgüsü isimli eseri şu sözlerle sonlanmaktadır: "İşte, Türk ruh köküne bağlı olarak son 25 yıl içinde yetişen, bugün Bakan, profesör, milletvekili, doktor, avukat, gazeteci, partici, kim varsa gıdasını Büyük Doğu ekmeğine borçlu bildiğim, ezel kadar eski ve ebed kadar yeni, topyekun insanlık çapında davanın bu eserini tamamlarken, onu, aynı davanın en mümtaz kadrosu Kayserililere bastırmakta hususî bir zevk duyduğumu belirtir ve Anadolu gençliğine ithaf ederim" (Kısakürek, 2008: 568).

Bilinçli bir toplumun iyi bir eğitim almış nesiller vasıtasıyla oluşturulabileceğinin farkında olan Necip Fazıl, gençliğin ruh ve inanç dünyasıyla beraber nitelikli bir eğitimle donanmış olmasını da önemser. O'na göre eğitim sisteminin merkezinde insan bulunmaktadır. Donanımlı bir insanın ortaya çıkması için eğitim sisteminin de bütünüyle iyi planlanmış ve eksiksiz bir biçimde çalışması gerekir. İdeal bir toplumun nitelikli insanlar vasıtasıyla yükseleceğine inanan Necip Fazıl, düşünce ve fikirleriyle insanın özellikle de gençlerin sağlıklı bir biçimde yetişmesi için çalışmıştır. Necip Fazıl'a göre ideal genç tarih şuuruyla geçmişine vakıf, kimliğinin ve taşıdığı sorumluluğun farkında ve inancıyla da bir dava adamı olarak yetişmelidir. Bu sebeple milliyetçi bir eğitim anlayışının sisteme hâkim olmasını ister. Eğitim sisteminin baştan sona, insan, sistem, eğitim malzeme ve materyalleri başta olmak üzere çerçevesini kendimiz oluşturmalı ve şartları da kendimize göre belirlemeliyiz. Üreten ve düşünen toplumun inşası, arzuladığımız gelecek ancak bu şekilde gerçekleşecektir.

Necip Fazıl, eğitimin özünü ve ruhunu, ana fikir ve plan olarak tanımlar. Ana fikir ve planı Tanzimattan beri kendi ruh kökümüze uygun bir biçimde inşa edemediğimizi belirtir. Doğu ve İslam medeniyetiyle bağlarımızı koparıp batı medeniyetiyle alaka aradığımız günden beri haşmetli bir maarif sorunumuzun olduğunu söyler. Bu sebeple kopyacı bir eğitim anlayışından telif çilesinin çekildiği bir anlayışa bir türlü geçemediğimizi söyleyerek eğitim sistemindeki ana sorunun buradan kaynaklandığını belirtir. Necip Fazıl'a göre öncelikle burada var olan sorunun aşılması gerekir. Bu sorun aşıldıktan sonra tümüyle bize ait bir eğitim sistemine kavuşacağımızı öngörür.

Necip Fazıl, Ana fikir ve plandan sonra eğitimde ahlakın da önemine işaret etmiştir. Okul sadece bir takım kuru bilgilerin verildiği bir mekân olmamalıdır. Necip Fazıl'a göre devlet ve aile iç içe geçmiş bir bütündür. Öğrencinin istenilen ruh ve inançla yetiştirilebilmesi için okul ve aile bir bütün halinde hareket etmelidir. Okul aile ile bütünleşerek ruh, fikir ve mana ikliminin merkezi olmalıdır. Bu okullarda görev alan öğretmenler birer ruh inşacısı olarak, okul ve aile ile beraber şahsiyet sahibi, fikri bütünlüğünü tamamlamış, ahlaklı bireyler yetiştiren mekanizmanın baş memurlarıdır. Necip Fazıl'ın eğitimin sorunlarına yönelik tespitlerde üniversiteler de ciddi bir yere sahiptir. O'na göre Milli şahsiyet ve şuurun ilmi ocağı olan üniversitelerin yabancı bir kelime ile anılması oldukça abestir. Bizim üniversitelerimizin adı "Külliyet" olmalıdır. Üniversiteler hürriyeti başboşluk anlamında almayıp, Hakk'a teslimiyet olarak görmelidirler. Bu anlayışla üniversiteler, öğrenci ve öğretim üyesi kadrosu ile bir seferberlik halinde şahsi menfaatlerinden vazgeçip ferdin ve toplumun ihya ve inşası için çalışmalıdırlar. Necip Fazıl Burada profesörlere de büyük bir misyon yüklemiştir. Profesörler kendilerini ilim ve tefekküre adanmış büyük münevverler olarak insanın ihyasını kendilerine gaye edinmeli ve topluma öncü olmalıdır.

Necip Fazıl, Türk eğitim sistemini 1938-1978 yılları arasında detaylıca ele aldığı tüm bu söylemler pedagojik açıdan tartışmaya açıktır. Fakat tüm bu tespit ve değerlendirmeler eğitim sistemi, eğiten ve eğitilen açısından önem arz etmektedir. Tartışmaya açık olmasına rağmen, yön göstermesi bakımından önemlidir. Necip Fazıl'ın düşüncelerinin büyük bir kısmı dikkatlice bakılacak olursa eleştiri mahiyetindedir. Eğitim sistemine dair eksiklikler üzerine geliştirdiği düşüncelerdir. Necip Fazıl'ın kendine özgü başkalarını önemsemeyen o mağrur tavrını göz önüne

alırsak, görüşlerinin özgün düşüncelerden oluştuğunu söyleyebiliriz. Eğitim konusundaki tüm düşüncelerini sosyal ve siyasi açıdan birçok problem yaşadığımız bir dönemde ortaya koymuştur. Sosyal, siyasi ve kültürel alanlarda ki problemin çözülebilmesi için olabildiğince hızlı bir biçimde eğitime dair sorunların çözülmesi gerektiğini belirtir (Şengül, 2015: 65-66).

Sonuç olarak Cumhuriyet dönemi sonrasına mütefekkir ve edebiyatçı kimliğiyle damgasını vuran Necip Fazıl şahsiyeti, yeteneği, bilgi birikimi, karakteri ve aksiyoner dava adamlığıyla İslamcı düşüncenin bayraktarlığını yapmış ve hemen hemen her alanda fikirler üretmiştir. Her büyük düşünür gibi Necip Fazıl' da bir inşacı ve eğitimcidir. Yaşadığı dönem içerisinde toplumun sorunlarından arınması ve kendi ruh köküne bağlı bir biçimde yükselmesi noktasında gençleri umut olarak görmüş ve tüm bu engellerin eğitimle aşılabileceğine inanmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında birçok alanda köklü değişimler yapılmıştır. Necip Fazıl'ın bu dönemde eğitim sisteminin milli şuur ve manevi değerlere uygunluğu noktasında oldukça dikkat çeken görüş ve fikirleri vardır. Bu çerçevede Necip Fazıl'ın eğitime ve gençliğe dair düşünceleri içinde bulunduğu dönemde var olan sorunlara fikri açıdan bir alternatif olarak durmaktadır.

KAYNAKÇA

- Aksakal, Ali Haydar (2007). *Necip Fazıl Büyük Doğu Irmağı*, İnsan Yayınları, İstanbul.
- Allan, Douglas A. (1963). *Müzelerin Teşkilatlanması-Pratik Öğütler*, UNESCO, ICOM Türkiye Millî Komitesi Yayınları.
- Arvas, İbrahim (2007). *Tarihi Hakikatler*, HTS Yayıncılık, İstanbul.
- Atagök, Tomur (1999). “Yaşayan Müze ve Eğitim”, *Sanat Dünyamız*, (71), s. 223-227.
- Aydoğan, İsmail (2018). *Eğitimin Türkçesi*, Harf Yayınları, Ankara.
- Aydoğdu, Yusuf (2018). “Necip Fazıl Kısakürek’te İdeal Gençlik Tasarımı”, *Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, 10(4), s. 1616-1626.
- Çebi, Hasan (1981). *Tiyatro Eserlerinde Madde ve Manada Necip Fazıl*, Veli Yayınları, İstanbul.
- Dalkıran, Ömer (2013), “Teknolojinin Kütüphanelere Etkisi: Bilgi Kaynakları Açısından Bir Yaklaşım”, *Bilgi Dünyası*, 14(1), s. 172-179.
- Danişmend, İsmail Hâmi, (1972). *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, Cilt:4, 397-401, Türkiye Yayınevi, İstanbul.
- Doğan, Muzaffer, (1984). *Suffe Kültür ve Sanat Yıllığı:Necip Fazıl Armağanı*, İstanbul.
- Duran, Burhanettin (2005). “Necip Fazıl Kısakürek’in Siyasi Fikirleri Üzerine Bir Değerlendirme”, Necip Fazıl Kısakürek Özel Sayısı, *Hece*, 97, s. 75-82.
- Ekici, Selda ve Önal, H. İnci (2012). “Okul Kütüphanecilerinin Görüşlerine Göre Okul Kültürü Değerlendirmesi”, *Bilgi Dünyası*, 13(1), s. 138-164.
- Gerçek, Ferruh (1999). *Türk Müzeciliği*, Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Güler, Turan (2018). “Necip Fazıl Kısakürek’in Hayatında ve Eserlerinde Tasavvuf Olgusu”, *Dede korkut Türk Dili ve Araştırmaları Dergisi*, 2(3), s. 20-44.
- Günaydın, Yusuf Turan (2005), “İbrahim Aşki ve Necip Fazıl”, *Hece*/Büyük Doğu ve Necip Fazıl Kısakürek Özel Sayısı, 97, s. 150-167.

- Güzel, Murat (2013). “Necip Fazıl Kısakürek”, *Muhafazakârlık*, (Der. Ahmet Çiğdem), 5. Baskı, 334-341, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Kabaklı, Ahmet (1995), *Sultanü's Şuara Necip Fazıl*, Türk Edebiyatı Vakfı, İstanbul.
- Karabulut, Mustafa, (2016). “Necip Fazıl Kısakürek’in Şiirlerindeki Söz Varlığının Üslûpbilim Açısından İncelenmesi”, *I. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu Kitapçığı*, 1693-1711, 13-15 Ekim 2016.
- Karadeniz, Abdurrahim (2005). “Büyük Doğu’nun Siyaset, Toplum ve Devlet Tasarımı: İdeolocya Örgüsü”, *Hece / Düşünce, Tarih ve Bir Coğrafya Tasarımı* Olarak Büyük Doğu ve Necip Fazıl Kısakürek Sayısı, 9(97) s. 16-23.
- Karakoç, Sezai (1969). *Sütun*, Cilt:1, 165-167, Diriliş Yay, İstanbul.
- Kısakürek, Necip Fazıl (1968). *Tanrı Kulundan Dinlediklerim 2*, Toker Yayınları, İstanbul.
- Kısakürek, Necip Fazıl (1994). *Konuşmalar*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul.
- Kısakürek, Necip Fazıl (1997). *Konuşmalar*, 3. Baskı, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul.
- Kısakürek, Necip Fazıl (1998). *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul.
- Kısakürek, Necip Fazıl (1999). *Batı Tefekkürü ve İslam Tasavvufu*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul.
- Kısakürek, Necip Fazıl (2008). *İdeolocya Örgüsü*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul.
- Kısakürek, Necip Fazıl (2009). *Raporlar; 3-4*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul.
- Kısakürek, Necip Fazıl (2010). *Çerçeve 1*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul.
- Kısakürek, Necip Fazıl (2010a). *Çerçeve 6*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul.
- Kısakürek, Necip Fazıl (2010b). *Çerçeve 2*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul.
- Kısakürek, Necip Fazıl (2010c). *Çerçeve 5*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul.
- Kısakürek, Necip Fazıl (2010d). *Çerçeve 4*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul.

- Kısakürek, Necip Fazıl (2011). *Tanrı Kulundan Dinlediklerim*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul.
- Kısakürek, Necip Fazıl (2011). *Vecdimin Penceresinden*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul.
- Kısakürek, Necip Fazıl (2013). *İman ve İslam Atlası*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul.
- Kısakürek, Necip Fazıl (2016). *Hitabeler*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul.
- Kısakürek, Necip Fazıl (2017). *İman ve Aksiyon*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul.
- Kısakürek, Necip Fazıl (2018). *O ve Ben*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul.
- Mengüşoğlu, Metin Önal (2013). *Mağrur Öfke: Necip Fazıl*, Okur Kitaplığı, İstanbul.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2019), Türkiye’de Okuma Yazma 1928-1959. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü. http://www.hbo.gov.tr/assets/Docs/okumayazma/istatistik/31092623_19281959.pdf 05.2019 tarihinde alınmıştır.
- Okay, M. Orhan (1998), *Necip Fazıl Kısakürek*, Şule Yayınları, İstanbul.
- Okay, M. Orhan (2002). Necip Fazıl Kısakürek Maddesi, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Cilt:25, s. 485-488.
- Özdenören, Rasim (1994). “Necip Fazıl’ın Fikir Özellikleri”, *Bütün Yönleriyle Necip Fazıl*, Türkiye Yazarlar Birliği Yayınları, Ankara.
- Özdenören, Rasim (2004). “Necip Fazıl Kısakürek”, *İslamcılık*, (Der. Yasin Aktay), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Sinanoğlu, Samim (1958). “Dilbilgisinin Önemi”, *Türk Dili*, 81, s. 438-439.
- Sönmezer, Burak (2014). *Necip Fazıl Kısakürek’in Düşünsel Hayatı (1923-1950)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.
- Tanju, Ebru Hasibe (2010). “Çocuklarda Kitap Okuma Alışkanlığı’na Genel Bir Bakış”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(21), s. 30-39.
- Toktaş, Fatih (2005). “İslam Felsefesi Karşısında Fazıl”, *Hece* / Necip Fazıl Kısakürek Özel Sayısı, 97, s. 29-37.

Topçu, Nurettin (2015). *Türkiye'nin Maarif Davası*, (14. Baskı), Dergâh Yayınları, İstanbul.

Tozlu, Necmettin (1994). “Necip Fazıl Kısakürek’te Eğitim Düşüncesi Üzerine”, *Bütün Yönleriyle Necip Fazıl*, 129-143, Türkiye Yazarlar Birliği Yayınları, Ankara.

Tökel, Dursun Ali (2005). “Bir Medeniyet Eleştirmeni Olarak Necip Fazıl”, *Hece*/Büyük Doğu ve Necip Fazıl Kısakürek Özel Sayısı, 97, s. 56-66.

